tatem per ſpatium non poſſe deinde agere in indiviſibile terminans illud medium, quia indiviſibile additum diviſibili non facit majus, nec extenſius, ut dictum eſt diſp.9.Phyſ.fæpè cit.q.3. art.2.

78 Dices cum Averſa ſufficere, ut in ſuperficie terminante, ſeu in illo puncto ſit quoddam indiviſibile intenſivum, non autem pars quædam qualitatis intenſa. Contra, quia ſi in illo puncto non eſſet ſpecies cum aliqua intenſione, non poſſet fieri viſio, ad quam non ſufficit ſolum indiviſibile, maximè quod ad agendum, ut diximus in præc. concl. non ſufficit quælibet pars minima etiam ſecundum Ariſt.ibid. Tum quia fallum eſt in ſuperficie terminante reperiri ſolum indiviſibile intenſivum ſine intenſione qualitatis, ſi enim hoc indiviſibile eſt intentionis, ut ait ipſe Averſa, ergo in eodem ſubjecto, ſcilicet ſuperficie terminante ſphæram reperiri debet pars quædam qualitatis intenſæ, prob. conſeq. quia intenſio in hoc differt ab extenſione, quod hæc attenditur penes diverſas ſubjecti partes, illa verò penes eandem partem, & conſequenter indiviſibile intenſionis, quod habet terminare, vel continuare partes intenſas, nequit eſſe in ſubjecto diſtincto à ſubjecto partium. Tum quia idcircò negatur ab ipſo pars aliqua intentionis in ultima ſuperficie, quia cum poſſit eſse remiſſior, deberet diffundi in ſpatio ſequenti, ergo cum in ſpatio immediatè antecedente ſuperficiem terminantem reperietur qualitas intenſa, debebit hæc diffundi, & pervenire ad ſuperficiem terminantem, minor enim virtus requiritur ad diffundendam qualitatem per ſpatium quantum. Tum quia ſi agens poteſt intendere qualitatem per totum ſpatium, ergo poterit intendere per ſuperficiem terminantem, quia hæc non facit magis, & extenſius; quem diſcurſum ipſe admittit.q.3.8.ſect.2.

79 In oppoſitum arguunt Conimbr. ſic, in ultima ſuperficie eſt aliqua qualitatis intenſio, hæc, cum ſit diviſibilis, debebit in ſpatio immediato producere aliam qualitatem, præcipuè ſi nullum habet contrarium reſiſtens, ut eſt lumen, ergo illa ſuperficies aſſignata non erit ultimus terminus. Si dicas, qualitatem illam eſſe tam exiguam, ut nequeat aliam remiſſiorem producere, Contra ait Averſa, id, quod debet diffundere actionem ultra illam ſuperficiem erit principale agens, ſicut ſphæra illa dicitur eſſe ſphæra activitatis illius, ergo debebit adhuc agens ſuam actionem proſequi aliquantulum uniformiter diſformiter, uſque dum eam perducat ad non intenſionem in extrema ſuperficie, & tunc ſiſtit, & terminat actionem.

Reſp. nec qualitatem in ſuperficie exiſtentem propter exiguitatem poſſe aliam producere, nec agens poſſe ulterius proſequi ſuam actionem, quia virtus activa ipſius eſt terminata quoad extenſionem, & licet in illa ſuperficie adſit aliqua intenſio, parum refert, quia intenſio non reſpicit diverſas partes ſubjecti, ſed eandem, quare cum illa intenſio ſit in ultima ſuperficie, non excedit ſphæram propriæ activitatis quoad extenſionem: quod ſi ulterius protenderet, ageret extra ſphæram propriæ extenſionis, ad quam actionem requireretur major virtus extenſiva.

Dices, ex quo in illa ſuperficie eſt aliqua intenſio, debemus arguere in agente adhuc majorem virtutem extenſivam ad uniformiter diſformiter agendum. Reſp. non ex qualibet intenſione hoc debet argui, ſed ex illa, quæ ex ſe eſt talis, ut poſſit in aliud ſubjectum agere, ſi qualitas illa eſt activa, vel ſaltem quod poſſit ſpecies ſenſibiles in media producere, & ad ſenſationem concurrere, & non ſolum illa, ſed alia minor, quo intenſionis gradu non eſt intenſa qualitas in ſuperficie terminante producta.

80 Quæres, an potentia activa terminum aliquem habeat verſus parvitatem in ſua phæra? Reſp. negativè, quia quodlibet agens non ſolum agit in paſſum quantumcunque propinquum, ſed quo propinquius eſt paſſum, eo perfectiorem producit effectum, ut patet in igne, ergo nequit dari terminus aliquis, ſive intrinſecus, ſive extrinſecus parvitatis, quo pertranſito non poſſit agens agere. Solum dubitari poteſt in potentia viſiva, & auditiva, quæ requirunt proportionatam diſtantiam objecti externi, ut agant, itaut ſi objectum proximius fiat, vel ſi ſupra ſenſum ipſum ponatur, nulla fit ſenſatio. Quod ſi dicatur, has potentias eſſe immanentes, non tranſeuntes, idcirco non habere propriè activitatis ſphæram, Contra hoc eſt, quia objectum ſaltem immittendo ſpecies tranſeunter agit, & tamen hæc actio requirit determinatam diſtantiam inter objectum, & potentiam viſivam, ergo aliqua activa potentia expoſcit determinatum terminum propriæ ſphæræ verſus parvitatem. Ad hoc dicimus cum Rub. cit. negando objectum in majori propinquitate non immittere ſpeciem, non ſequitur autem ſenſatio propter defectum potentiæ ſenſitivæ, quæ requirit debitam diſtantiam objecti, ut concurrere poſſit ad ſenſationem.

81 Tandem de aliis potentiis breviter dicentum eſt, & quod attinet ad potentiam reſiſtitivam activam, nihil eſt addendum, quia hæc convertitur cum potentia activa agentis contrarii. Deinde de potentia reſiſtitiva formali certum eſt, ſi conſideretur in ordine ad agens, quod non datur terminus aliquis ſive intrinſecus, ſive extrinſecus verſus parvitatem, quia quo minor eſt reſiſtentia paſſi, eo facilius agens agit, ergo aſſignari nequit terminus, quo poſito agens non poſſit amplius agere, cum tamen prius poterat agere. Nec refert, quod fulmen enſem deſtruat, parum, vel nihil lædendo vaginam, item quod facilius proiiciantur gravia, quàm leviora, aut pluma, quaſi quod propter exilem vaginæ, vel plumæ reſiſtentiam non ſequantur actiones fulminis, & proiicientis. Non ſequitur, nam ut dictum eſt in lib. de Cęlo, idcircò fulmen non lædit vaginam, & quamlibet aliam materiam tenuem, quia propter raritatem citius pertranſit fulmen, antequam illam accendat, at duriora, quia non habent tam facilem exitum, diutius perſiſtit in illis, ut poſſit deinde diſſipare; ſimiliter pluma propter levitatem, & raritatem partium non recipit tam intenſum impulſum, ut faciunt graviora.

82 Verſus magnitudinem tamen poteſt dupliciter conſiderari, vel quatenus eſt impeditiva actionis agentis, quo pacto poſita reſiſtentia non fit actio, quia impeditur, vel prout ab agente ſuperatur, quomodo incipit ſimul cum actione agentis, tunc enim fit actio, quando agens ſuperat reſiſtentiam paſſi; Si primo modo ſpectetur, tunc ſi exceſſus potentiæ activæ agentis requiſitus ad agendum ſupra reſiſtentiam paſſi eſt intrinſecè terminatus, puta ut tantus requiratur, non minor, reſiſtentia eſt extrinſecè terminata, ſcilicet quod tanta non ſufficiat ad impediendam actionem, ſed quælibet alia major ſufficiens ſit impedire; ratio eſt, quia tunc deficit reſiſtentia, quando incipit agentis actio, ſed quando exceſſus eſt intrinſecè terminatus, actio fit in inſtanti ex dictis in præced. concluſ. ergo tunc deficit reſiſtentia impediens, quod eſt definere per primum non eſſe, & extrinſecè, ergo etiam erit extrinſecè terminata. Verum ſi exceſſus eſt extrinſecè terminatus, ideſt quod tantus non ſufficiat, ſed quilibet major, quo fit, ut actio in tempore incipiat, reſiſtentia impediens erit intrinſecè terminata, puta tanta impedit, non tamen minor impediet, quia ſicut tunc intrinſecè definit per ultimum eſſe, intrinſecè quoque debet eſſe terminata. E contra ſi reſiſtentia conſideratur, ut vincitur ab agente, ſic erit terminata ſicut potentia activa agentis, quia incipit ſimul cum actione, pro ſenſu non rectè dicitur reſiſtentia, ſed potius impotentia; quare ſi agens incipit ſuam actionem in inſtanti per ſuam impotentiam incipit pati; ita ut tanta impotentia requiratur ad actionem non minor; ſi agens agere in tempore incipit per exceſſum extrinſecè terminatum, etiam tunc incipit impotentia paſſi extrinſecè, ut illa non ſufficiat ad actionem, ſed quælibet alia major.

83 Sed contra prædicta dubitatur, & primò quod non detur reſiſtentia paſſiva impediens extrinſecè terminata; nam exiſtens in toto tempore poteſt etiam eſſe in inſtanti terminativo illius temporis, quia inſtans non facit majorem durationem, ergo ſi paſſum habuit reſiſtentiam per totum tempus ante actionem, etiam eandem habebit per illud inſtans, ergo tunc reſiſtentia non erit extrinſecè terminata. Tum quia potens reſiſtere potentiæ activæ ſecundum quandam quantitatem virtutis, poterit etiam indiviſibili reſiſtere terminanti quantitatem illam, hoc enim ſolum terminat, non auget, ergo ſi poteſt paſſum reſiſtere ante inſtans, actionis potentiæ activæ agentis, poterit etiam in inſtanti reſiſtere, patet illa conſeq. quia in hoc inſtanti non habetur, niſi indiviſibile terminans augmentum potentiæ activæ. Deinde dubitatur ex Ruv. & Conimbr. in tractat. de termin. potent. ſæpe cit. aſſerentibus reſiſtentiam in ſecundo ſenſu conſideratam, quam nos vocamus impotentiam, non poſſe eſſe terminatam intrinſecè, ut primò incipiat cum actione agentis, quod probant, quia hæc reſiſtentia debet excedi ab agente, aliter nulla eſſet actio, qui exceſſus neceſſariò eſt diviſibilis, non indiviſibilis, ergo poterit agens cum medietate hujus exceſſus ſuperare reſiſtentiam paſſi, & conſequenter agere, nam ex quocunque majori exceſſu ſequitur actio, ergo illa reſiſtentia aſſignata non erat maxima; nam ante erat minor exceſſus, & major reſiſtentia.

Reſpond. ad 1. aliud eſſe loqui ex natura rei, & aliud in ordine ad actionem contrarii, ſi enim non habet in inſtanti potentiam reſiſtitivam, hoc evenit ex contrario ſuperante, aliter nulla res poſſet in inſtanti definere. Ad ſecundum cum dicimus ad actionem requiri determinatam quantitatem virtutis, non eſt ſenſus, quod neceſſariò requiratur indiviſibile compleus, itaut ipſum ſit tota ratio agendi, ſed eſt ſenſus, quod totus ille exceſſus exigitur, qui non habetur completè, niſi in inſtanti, anteà verò ſicut non datur ultima pars, ad quam immediatè ſequatur inſtans, ita nec eſt aſſignabilis ultima pars exceſſus virtutis, ad quam immediatè ſequatur indiviſibile, hinc eſt quod ante inſtans, quia non habetur tota quantitas virtutis, nec etiam habetur actio; quare ad arg. neg. conſ. quia ante inſtans non habetur completè tota activitas agentis, ſeu aliqua, ſed quia in illo inſtanti habetur primò tota quantitas completa, non antea exercitium ejus, ſed ſolùm in inſtanti, non quod in illo inſtanti acquiratur pars, erat incompleta, & indeterminata. Ad 3. quod Conimbr. hoc aſſerant, tranſeat, miramur de Ruvio, qui 1. de gen. tract. de react.q.4. docet potentiam activam agentis, ſi agit in inſtanti debere excedere exceſſu determinato, itaut non quilibet ſufficiat ad agendum, quod non eſt conſequenter dictum ad ea, quæ habet 1.de Cœlo cit. quare dicimus ex dictis in 1. concluſ. agens excedere utique exceſſu diviſibili, non tamen antea poterat agere, quia non ſufficit quilibet exceſſus ad agendum.

84 Quod ſpectat ad potentiam paſſivam naturalem, prout ſcilicet reſpicit agens naturale, ſic erit terminata verſus magnitudinem intrinſeco termino, ſicut potentia activa, eſt enim naturaliter receptiva totius producibilis ab agente naturali, quod eſt quid determinatum; At ſi conſideretur ut reſpicit agens ſupernaturale, quomodo obedientialis paſſiva dicitur; ſic nullum habet terminum, ſicut nec agens hujulmodi habet aliquam limitationem in agendo. Verum quidem eſt, quod aliqua etiam in ordine ad agens ſupernaturale non habent talem potentiam, quia neq; hæc obedientialis potentia in quolibet reperitur, & ad quodlibet, ut diximus diſp.7. Phyſic. q.6. art.5. Tandem obedientialis activa reſpectu illorum effectuum, quos poteſt cauſare, nullum habebit terminum, niſi infinitatem, nam ſicut v.g. dari poteſt in intellectione ſupernaturali proceſſus in infinitum, quoad perfectionem ex dictis diſp.de infinito; ita potentia obedientialis activa noſtri intellectus poterit ad omnes illas concurrere. Neq; ex hoc ſequitur habere potentiam infinitam, quia non eſt cauſa totalis, ſed partialis, vide diſp.7.Phyſic. cit.

DISPUTATIO TERTIA.

De Alteratione.

Declaratis primis qualitatibus contrariis, naturaque, & modo, quo actio, & reactio exercetur, nunc ad alterationem explicandam accingemur, quæ licèt ordine perfectionis poſtponi debeat generationi, ordine tamen originis præcedit, cum ſit via, & quaſi diſpoſitio ad generationem; & conſequenter etiam ipſius cognitio valdè confert ad generationis notitiam.

QUÆSTIO PRIMA.

Quædam de Alteratione dilucidantur.

1 ALteratio, ſicut de generatione dicemus, diſput. 5. quæſt. 1. art. 2. dupl. citer ſumi poteſt, vel in ratione actionis, quo ſenſu agens dicitur alterare ſubjectum, vel in ratione mutationis, quomodo ſubjectum mutari, & alterum fieri dicitur; in præſenti præcipuè ſumitur in ratione mutationis. Hoc pacto multipliciter ſumitur etiam ab Ariſt. pluribus in locis, ut inter alios diſertè notat Aref. 1. gen. q.24. Primò enim ſumi poteſt pro quacunque mutatione, qua ſubjectum fit alterum, ſive accidentaliter, ſive ſubſtantialiter, quæ acceptio eſt nimis impropria. Secundò, ſumitur minus impropriè pro quacunque ſcilicet accidentali mutatione. Tertiò, propriè accipitur pro mutatione ad qualitatem tantum terminata, quæcunque ſit illa, ſive intentionalis, ut ſpecies ſenſibiles, & intelligibiles, ſive ſpiritualis, ut intellectiones, ſive corporalis, ut albedo. Quartò, magis propriè capitur pro mutatione tendente ad corporalem qualitatem. Tandem propriiſſimè ſumitur pro mutatione ad contrarias qualitates generationi, & corruptioni diſponentes, ut maximè ſunt primæ qualitates. Juxta varias hujuſmodi acceptiones alterationis explicari poſſunt varia Ariſt. loca, in quibus quaſi videtur ſibimet contrarius, dum quandoque reſtringere, quandoque vero ampliare apparet hoc nomen alterationis, ſimiliter decidi poteſt quæſtio illa, an ad omnia prædicamenta fit alteratio, vel ſolum ad qualitatem, & an ad omnes qualitatis ſpecies, vel tantum ad aliquas; eſt enim quæſtio de nomine. In præſenti quamvis de ultima acceptione principaliter ſit ſermo, ipſam tamen in ampliori quoque acceptione ſcilicet propria, & magis propria conſiderabimus; dum multa, quæ his ſignificationibus ſunt communia, declarabimus.

2 Alteratio definiri ſolet cum Ariſt. de gener. 23. quod ſit, *quando ſubjecto ſenſibili manente tranſmutatur in ejus paſſionibus, aut contrariis, aut mediis; ly tranſmutatur*, ſtat loco generis, ſignificat enim mutationem in communi, aut ſaltem accidentalem; dicitur *manente ſubjecto ſenſibili*, ut denotetur ſubjectum alterationis, quod eſt corpus naturale, non materia prima, ut dictum eſt in Phyſic. diſput. 3. q. 1. additur *in ejus paſſionibus*, &c. ut circumſcribatur terminus hujus mutationis, qui eſt qualitates ſenſibiles compræhenſæ ſub nomine paſſionis, quæ adhuc vel erunt extrema contrarietatis, vel media inter extrema, unde non eſt verum, quod multi aſſerunt Ariſt. hic definire alterationem propriiſſimè ſumptam, quæ ſolum inter contraria inſervientia generationi verſatur; tum quia Ariſt. affert exemplum de figura; tum quia facit propoſitionem diſjunctivam, ad cujus veritatem ſufficit, ut una tantùm pars verificetur, quare licet qualitates aliquæ non ſint contrariæ, & activæ mutuo ſe deſtruentes, ſi tamen verè dicantur paſſiones juxtà explicationem traditam, diſput. 7. Log. q. 3. artic. 2. quod ſcilicet ſint aptæ inferre paſſionem ſenſibus, adhuc ſubjectum per illas hac alteratione alterari dicetur.

3 Hæc alteratio differt à generatione ſubſtantiali multipliciter. Primò, & principaliter ex parte terminorum, à quibus provenit quælibet ſpecificatio motus ex dictis diſp. 15. Phyſic. q. 7. artic. 1. generatio enim per ſe eſt ad ſubſtantiam, alteratio ad qualitatem. Secundò ex parte ſubjecti, nam ſubjectum alterationis ſemper eſt aliquod ens incompletum eſſentialiter, ut eſt materia prima, & corpus pro altera parte; at ſubjectum alterationis eſt ens completum, ſaltem ut tale ſubjectum eſt, quod addimus, quia etiam corpus pro altera parte eſt ſubjectum alterationis, ſed ut ſic non eſt incompletum eſſentialiter, ſed ut habet pertinentiam ad qualitatem, & prout reſpicit aliam formam ſubſtantialem. Tertiò, ex parte durationis aſſignari ſolet differentia, eo quod ſubſtantialis forma, quia non ſuſpicit magis, & minus, nata eſt per ſe in inſtanti introduci, qualitas verò quia eſt intenſibilis, habetque contrarium, ſucceſſivè acquiritur, ſed de hoc infra, & diſp. 5.q. 5.art. 1. Quartò, ratione finis, nam generatio eſt propter ſe, nec ad aliam mutationem ordinatur, alteratio verò ordinatur ad generationem, & eſt propter aliud; quod intelligi debet de alteratione corruptiva, & propriiſſimè ſumpta. De hac tamen diſtinctione alterationis à generatione plura dicemus contra Thomiſtas diſp. 5. n. 23. & ſeq.

Ex hac ultima differentia oritur dubium, num ſcilicet ſi impoſſibilis eſſet generatio, impoſſibilis quoque foret alteratio. Ruv. de gen. tract. 3. q. 1. quem ſequitur Je. de S. Tho. hic, & quamplures alii affirmant; imò Ruv. hoc etiam aſſerit reſpectu divinæ omnipotentiæ itaut ſi impoſſibilis non ſolum naturaliter, ſed etiam de potentia Dei abſoluta eſſet generatio, impoſſibilis quoque eſſet alteratio inter contrarias.

4 Verùm non apparet tanta neceſſitas, & connexio inter iſtas mutationes, ut ſi v. gr. impoſſibile eſſet lignum corrumpi, impoſſibile foret calefieri, & calorem calefacere, quod patet ex Ariſt. 1. Phyſic. 24. ubi arguens contra Parmenidem, & Meliſſum omnia eſſe unum aſſerentes, & conſequenter negantes generationem, & corruptionem ſubſtantialem, reprehendit illos, quod iſtud unum immobile poſuerint; nam inquit, licet non poſſit totaliter loco moveri, poterat tamen partialiter, & etiam alterari, ergo per Ariſt. inter generationem, & alterationem non eſt talis neceſſaria connexio, aliter non rectè inferret conſequentiam illam. Tum quia prius, ut prius, poteſt eſſe ſine poſteriori, ergo licet ſubſtantia ingenerabilis eſſet, & incorruptibilis, non ſequitur neceſſariò ex hoc ingenerabilitas, & incorruptibilitas qualitatum, ſolum accidentia illa ab extrinſeco eſſent incorruptibilia, quæ ſibi forma ſubſtantialis determinat ad ſui conſervationem, ſi tamen aliqua ſibi determinat, reliqua verò poſſent adeſſe, & abeſſe à ſubſtantia. Tum quia finis primarius, & intrinſecus caloris non eſt producere ignem, vel carnem, aut aliquid aliud, ſed ſolum calorem, reſpectu cujus eſt agens principale, at reſpectu ignis eſt ſolum inſtrumentum, & ad illum ordinatur ab agente principali, undè ignis generatio eſt caloris finis extrinſecus, ergo licet hic finis deficeret propter impoſſibilitatem generationis, non idcircò proprius finis caloris, qui eſt calefacere, ceſſaret, ergo poterit adhuc calefacere; aſſumptum patet, quia actiones à terminis primariis, & per ſe intentis ſpecificantur, modo ſi qualitas non eſſet per ſe terminus alterationis, ſeu calor calefactionis, ſed quahtas etiam corruptiva (nam de perfectiva non eſt dubium, ut patet in Cœlis, qui illuminantur, imò opacitatem, & diaphaneitatem de novo recipiunt ut ſuo loco dicimus) eſſe totaliter ad generationem ordinata, non poſſet ſpecificare alterationem, ſicut inſtrumentum, & medium non ſpecificant electionem, ſed finis eſt, qui ſpecificat; quare alteratio non eſſet à generatione diſtincta, ambo enim haberent eundem formalem terminum. Hoc voluit innuere Scotus in 4. d. 6. quæſt. 5. D. & d. 12. q. 3. ubi ſæpè replicat, quod accidens ſeparatum poteſt alterare, & tamen ut ſic non eſt inſtrumentum agentis principalis, cui ſit conjunctum.

5 Dices, Ariſt. 1. de gener. cap. 1. ait, *Quapropter ſi non ſit poſſibile ex igne fieri aquam, neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum, neque ex molli durum, eadem autem ratio & de aliis*; ergo ad impoſſibilitatem generationis ſecundùm Ariſt. infertur impoſſibilitas alterationis. Tum 2. alteratio propriè verſatur inter contrarias qualitates mutuò ſe expellentes à ſubjecto, ſed iſta mutua expulſio dicit ordinem eſſentialem ad expulſionem formæ ſubſtantialis, ergo ſi iſta expulſio eſt impoſſibilis, etiam illa. Tum 3. ex hoc, quod Cœli ſunt incorruptibiles, nequeunt alterari contrariis qualitatibus, ergo idem eveniret in aliis ſubſtantiis, ſi eſſent incorruptibiles.

Reſpond. ad 1. ex ipſomet Ruv. Ariſt. ibi arguere contra Empęd. negantem generationem, & corruptionem in elementis, & ponentem tam primas, quam ſecundas qualitates elementorum tanquam ipſorum paſſiones, ex quibus rectè deducit Ariſt. quod ſi elementa non deſtruuntur, nec qualitates corrumpentur, quia paſſio eſt à ſubjecto inſeparabilis; unde Ariſt. non loquitur abſolutè. Ad 2. diſting. min. dicit, ordinem primarium negamus, ſecundarium concedimus, quare non eſt ordo eſſentialis, non enim expulſio frigoris ordinatur ad expulſionem formæ ligni à calore, ſed ab igne, vel alio univerſali agente, à calore verò, à quo eſſentialiter dependet, ordinatur ad introductionem alterius caloris. Ad 3. verum eſt de facto omne ſuſceptivum contrariorum corruptivorum eſſe corruptibile, & ideò rectè ex hoc, quod cœli ſunt incorruptibiles, arguimus non eſſe alterabiles, at de poſſibili non apparet manifeſta implicantia, quod detur aliqua ſubſtantia de ſe incorruptibilis, quæ tamen poſſit recipere contrarias qualitates, ſicut modo quamplures docent qualitates has immediatè recipi in materia prima, quæ tamen eſt incorruptibilis, & aliquæ ſubſtantiæ dantur, quæ ſunt intrinſecè corruptibiles, tamen quia forma ipſarum tenaciter adhæret materiæ, quamvis alterentur, non idcircò corrumpuntur, ut patet in adamante, & quibuſdam aliis gemmis pretioſis.

6 Multipliciter dividi ſolet hæc alteratio, ut eſt videre apud Aref. cit. ſed præcipuè à Thomiſtis in tres ſpecies dividitur, in ſimplicem alterationem, in intenſionem, & in remiſſionem tanquam in tres ſpecies; ſimplex alteratio eſt productio qualitatis, intenſio eſt productio qualitatis non totalis, ſed aliam præſupponens ejuſdem rationis, remiſſio eſt à majori qualitate ad minorem. Verum iſta diviſio nequit eſſe generis in ſpecies, nam primæ duæ non differunt eſſentialiter, cùm motus non ſpecificetur à termino à quo; nec tertia per ſe reſpicit minorem qualitatem in intenſione tanquam

terminum , sed propriè respicit privationem qualitatis intensionis , quapropter specificè solum dividi potest penes distinctionem specificam qualitatum , à quibus specificatur , juxta dicta disput. 1 5. Phys. qu. 7.

7 Aliter adhuc dividi potest , magis ad propositum, quod alteratio est duplex , alia intensiva, alia extensiva, prima dicitur, intensio, & est acquisitio majoris perfectionis qualitatis in eadem parte subjecti ; secunda dicitur extensio qualitativa, & est acquisitio qualitatis in aliis, & aliis subjecti partibus; prima duplex est, absoluta, & relata, intensio absolutè sumpta est acquisitio cujuscunque gradus, relatè accepta denotat majorem perfectionem respectu alterius qualitatis inferioris perfectionis, sicut quælibet pars quantitatis dicitur habere magnitudinem in se spectata, ad aliam verò comparata dicitur habere majorem, & minorem magnitudinem. Ex quo sequitur, quod sicut in quantitate datur duplex motus acquisitivus, & deperditivus, & dicuntur augmentatio , & diminutio, ut dicemus disp. ult. ita in qualitate, quia dantur duo motus acquisitivi, scilicet intensio, & extensio pariformiter dari debent duo motus deperditivi oppositi, primus est oppositus intensioni, & remissio communiter dicitur, secundus erit oppositus extensioni, qui nomine diminutionis qualitativæ appellari poterit.

8 Quod autem intensio qualitatis ab extensione distinguatur , scilicet quod formam intendi, non est magis applicari per plures partes subjecti, ut aliqui dixerunt, sed magis perfici circa eandem partem , seu circa idem subjectum, patet; nam aliter sequeretur qualitates spirituales non posse augeri , quod est contra fidem , & colligitur ex Trid. sess. 6. cap. 9. & habetur expresè Lucæ 17. *Adauge nobis fidem* , ad Philippens. 1. *Oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet* , & Ecclesia canit , *Da nobis fidei, spei , & charitatis augmentum.* Tum quia equus albus esset albior modica nive ; quapropter supponendum est tanquam clarissimum qualitates intendi , & etiam extendi, si sunt materiales; imò per hanc proprietatem suscepti onis magis, & minus per se circumscripsimus in logic. disp. 7. qu. 3. art. 1. differentiam essentialem qualitatis , & artic. 4. ostendimus hanc proprietatem omni qualitati convenire. De istis motibus, præsertim acquisitivis , ordinatim agemus , ad exactam cognitionem alterationis habendam.

QUÆSTIO II.

An intensio fiat per realem acquisitionem qualitatis.

9 Duas difficultates involvit præsens quæstio , prima est, an per intensionem acquiratur nova qualitas à præcedenti in subjecto existente distincta ; secunda an supposito quod nota qualitas adveniat, quæ prius inhærebat subjecto, remaneat, vel potiùs destruatur.

Quoad primum , est prima sent. negans acquiri per intensionem novam qualitatem sed eandem formam primò acquiri , quæ in toto intensionis progressu eadem manet ; hi tamen multum inter se differunt, ut explicent id, quod habetur per intensionem ; Nam primus dicendi modus Platonici , Simpl. & Ammon. adscriptos docet intensionem consistere in ablatione, & negatione contrarii, ut calorem magis intendi est minus habere frigus admixtum, & remitti est habere majorem frigoris mixtionem, unde negat verum , & reale augmentum formæ , sed solum per accidens admittit, quatenus ablato frigore aliisque contrariis dispositionibus, calor perfectius agit . Alii , quia videbant, non omnes qualitates habere contrariam , dixerunt formam intendi esse formam magis recedere à contrario, vel à privatione, plus enim distat à nigredine albedo ut quatuor , & à tenebra lumen ut quatuor , quam albedo , & lumen ut duo; & è contra, lumen remitti est formam magis accedere ad suum oppositum , non per admixtionem , sed per quendam accessum , facilius enim transitur ad tenebras à lumine ut duo, quàm à lumine, ut quatuor .

10 Thomistæ cum D. Thom. p. 2. qu. 52. art. 1. & 2. asserunt per intensionem non acquiri novam partem formæ, sed novam radicationem in subjecto, mirabile tamen est, quam inter se discrepent in explicatione hujus radicationis, itaut post multas verborum ambages potius obscuriorem reddant radicationem istam, quam declarent, nam aliqui dicunt formam magis, vel minus radicari in subjecto, esse habere perfectiorem , vel imperfectiorem existentiam in illo, sive in adventu perfectioris existentiæ maneat præcedens, ut placuit Ægid. quol. 2. qu. 14. apud Vasqu. p. 2. disp. 82. sive destruatur, ut sustinent Capr. p. dist. 17 qu. 2. art. 5. & Aistud. 1. de gen. qu. 9. apud eundem. Alii hanc majorem radicationem explicant ex hoc , quod subjectum est magis dispositum, minorem formæ radicationem, quando subjectum est minus dispositum . Cajet. p. 2. qu. 52. art. 1. & 2. Martinen. ibid. dub. 1. Salas disp. 4. tract. 10. sect. 4. (quamvis Scoti sententiam reputet etiam probabilem) Zanard. 6. Meth. q. 10. explicant istam majorem radicationem per hoc , quod forma magis de potentia subjecti educitur, vel quia subjectum magis subjicitur formæ, vel quod forma magis , ac firmius unitur subjecto , majoremque effectum formalem subjecto tribuit, sicut arbor dicitur magis radicari, dum firmius adhæret terræ, & profundiores radices immittit; eodem ferè modo loquitur Bannel. 1. de generat. qu. 5. ubi addit, formam radicari magis, est formam magis reducere ad actum subjectum , magisque actuare potentialitatem ipsius, ita ut si forma ance habebat in subjecto gradus perfectionis ut duo , postmodum habet ut tria , & per intensionem corrumpitur terminatio ut duo , & acquiritur nova terminatio, ut tria, qui gradus perfectionis non sunt realiter distincti, sed eadem formaliter, & aliter se habent . Joan. de S. Th. prim. de gener. qu. 4. art. 2. ait in principio actionis totam formam esse in subjecto, sed non totaliter , quia potest magis, & magis subjecto uniri, ipsumque perficere, non quidem per novum modum le tenentem ex parte formæ, cui det vim magis actuandi, & perficiendi, sed ex parte unionis solum , & explicationis ipsius in subjecto . Exactius rem explicant Complut. disp. 4. q. 9. distinguunt enim in qualitate essentiam, existentiam, unionem cum subjecto seu inhærentiam , & radicationem , seu participationem ejusdem formæ , & hoc ultimum per intensionem , & remissionem ajunt variari, & supra illa tria addit actualitatem quandam , non quilibet cunque sed majorem intra propriam lineam, ratione cujus meliori , & perfectiori modo se habet , perfectioremque effectum formalem tribuit subjecto , nam est ipsum magis, inquiunt , ipsaque quantitas virtutis ejusdem caloris, & in hoc sensu implicant diversos loquendi modos D. Thomæ , & Thomistarum.

11 Secunda sententia est Scoti p. dist. 17. q. 3. supra XX. & 8. meth. qu. 3. affirmantis per intensionem novam acquiri qualitatem , & per remissionem deperdi ; ipsum sequuntur præter Scotistas, omnes Nominales, & ex recentioribus Fonsec. 8. Met. cap. 3. qu. 2. Vasq. citat. Suarez disp. 46. Meth. sect. 1. Ruv. 1. de gen. tract. 3. qu. 5. Hurt. disp. 5. Aref. qu. 25. Morisanus disp. 2. dub. 4. Murcia disp. 2. qu. 4. Arriag. disp. 3. sect. 1. Aversa q. 23. sect. 6. Coninch. de actib. super nat. disp. 22. dub. 3. Malderus 2. a. q. 24. art. 5. Azor. lib. 3. cap. 22. Tolet. 4. Phys. qu. 12. estque communis .

Quoad 2. dubium est una opinio sustinens in intensione adveniente novo gradu formæ priorem totaliter corrumpi ; citantur Durand. prim. dist. 17. qu. 7. Gotfred. quol. 11. quæst. 3. Burl. in tract. de intens. Avicen. Alb. & alii. Opposita opinio est Scoti citat. & modo communis apud omnes .

ARTICULUS I.

Per intensionem nova qualitas acquiritur.

12 Dicendum est cum Scot. citat. intensionem non fieri per majorem admixtionem contrarii , aut recessum à privatione , vel per majorem radicationem formæ in subjecto , quomodocunque explicetur hæc radicatio , sed per realem acquisitionem novæ qualitatis, & remissionem , & è contra per deperditionem realem ejusdem. Conclus. prob. quoad singula ; primò quod non fiat per majorem admixtionem contrarii . Tum quia ut notat Mayron. 1. d. 18 q. 1, concl. 3. dantur aliquæ formæ , quæ non habent contrarium positivum , ut lumen, visio, &c. & tamen intenduntur : aliquæ licèt habeant contrarium positivum, non tamen cum illo sunt compossibiles in gradu quantumcunque remisso, ut sunt actus oppositi ex dictis disp. 1. qu. 5. art. 1. vel saltem non necessariò præsupponunt formas oppositas in subjecto, & tamen intenduntur , de se habent habitus virtutum , aliter carens utroque habitu opposito scilicet virtute , & vitio, scientia, & errore, non posset acquirere virtutem illam, vel scientiam , nisi simul acquireret vitium , vel errorem in summo , ut paulatim virtus intendi possit per depurationem ab illis oppositis habitibus , quod est falsum, nam in statu innocentiæ ait Doct. fuissent habitus virtutis, & inæqualiter , non tamen habitus vitiosi ; quo intendatur, patet, quia non statim ac aliquis primò virtutem acquirit , habet illam in summo , sed paulatim in frequentatione actuum augetur . Tum quia sequeretur , quod aliquis non posset rem velle, nisi intensissimè, volitio enim nullo pacto admittit simul nolitionem oppositam , unde ab isto actu est omnino depurata , ergo quælibet esset intensissima. Tum quia intensio albedinis est dealbatio , motus autem à termino ad quem specificatur ex 5. Phys. 31. ergo terminus ad quem istius dealbationis non est amotio sola nigredinis . Tum quia motus deorsum naturalis intenditur in velocitate, non tamen per deperditionem motus sursum ; similiter motus sursum violentus remittitur in fine , non quidem per admixtionem motus deorsum . Tum quia licet quando duo contraria in esse remisso sunt simul, ut unum intendatur, remittatur alterum concomitanter , nequit tamen intelligi , quod hæc intensio sit simpliciter actio contrarii destructiva, & non alicujus productiva ; quia corruptio unius est alterius generatio, nec corruptio per se intenditur ab agente. Tandem quia remanet explicandum, quo pacto remittatur contrarium, an scilicet quia pauciores gradus remanent in subjecto, & sic est cum nostra opinione, an verò quia aliquis modus contrarii amittitur , quod est incidere in opinionem Thomist. Dices per majorem , vel minorem admixtionem intelligi majorem , vel minorem unionem cum contrario. Contra, ergo quando calor remittitur , etiam frigus rem ittetur , & quando calor intenditur, etiam frigus fiet intensius ; probat. quia si unum contrarium alteri unitur, hoc alterum illi quoque uniri debet , ergo si calor remittitur , vel intenditur, quia magis, vel minus unitur frigori, etiam frigus simul remitteretur, vel intenderetur , quia eodem modo uniretur calori.

13 Secundò, quod intendi non sit magis recedere à privatione , prob. quia per intensionem cognoscitur unam formam esse altera perfectiorem intra eandem speciem, sed hoc cognoscitur per accessum ad summum ex 10. Meth. 2. ubi habet Aristot. quod unumquodque mensuratur per id, quod est perfectissimum sui generis, ergo intensio non specificatur per recessum à negatione, quamvis enim accessus ad terminum ad quem habeat recessum à termino à quo, specificatio tamen intensionis non sumitur à termino à quo, sed ad quem , quod ipsum vocabulum explicat , intendere enim est

est in aliud tendere. Tum quia nequit forma eadem omnino manens modo magis, modo minus à privatione recedere, sed iste recessus præsupponit actionem aliquam positivam , ergo aliquid de novo habet forma , per quod ponitur magis à negatione elongari, motus enim necessariò est inter duos terminos oppositos, & si ab uno recedit, accedit ad alium .

14 Tertiò, quod non fiat per acquisitionem perfectioris existentiæ, qui erat primus modus explicandi majorem radicationem in subjecto ; probat. primò . quod existentia non distinguitur ab essentia realiter. Deinde admissa hac distinctione, existentia emanare ponitur ab essentia, ergo hæc invariata semper eandem causabit existentiam . Tum quia existentia est solum conditio , non ratio agendi, aliter Thomistæ ponentes humanitatem in Christo existere existentia divina, deberent asserere humanitatem esse infinitæ potentiæ, sicut existentia divina est infinita, essentia verò est ratio agendi , ergo ubi est perfectior agendi ratio , ibi est perfectior essentia, non tantum perfectior existentia, at forma intensior agit perfectius , quam remissior , ergo , &c. Tum quia vel prior existentia destruitur , & sic impugnatur eisdem rationibus, quibus art. seq. impugnabimus opin. Durand. solum mutato termino in existentiam ; tum quia deberet qualitas corrumpi , ut in simili arguebamus de materia prima ; si existentiam à forma reciperet, disp. 2. Phys. sic. 9. 2. art. 1. & disp. 5. q. 3. artic. 1. tum quia potens corrumpere perfectius , poteft etiam imperfectius destruere , quia si de quo minus, ergo & de quo magis: sed agens remittens formam contrariam potest corrumpere existentiam perfectiorem formæ , ergo multo magis poterit impedire, ne perfectior existentia resultet . Vel ponitur priorem existentiam permanere , ergo jam admittunt latitudinem graduum in existentia, quæ non minus impugnari potest rationibus, quas contra latitudinem graduum formæ congerunt. Tandem debent explicare , in quo consistat ista major perfectio existentiæ .

15 Quartò , quod non fiat propter majorem , vel minorem dispositionem subjecti , probat. quia tunc etiam substantialis forma diceretur intendi , & remitti , sicut enim calor si est in subjecto magis disposito perfectius agit , ideòque dicitur intensior , ita si anima v. g. informat organum visus magis dispositum , perfectius operatur , quàm si informaret organum minus dispositum , ergo posset dici intendi , & remitti; imò Joan. de S. Thoma hoc exemplo animæ utitur ad explicandum , cur calor invariatus secundum essentiam modo imperfectius agat . Tum quia videmus in eodem aere , eodemque modo disposito produci nunc intensius lumen, nunc remissius . Tum quia ait Doctor , vel per istas dispositiones subjecti intelligunt remotionem impedimenti, & oppositæ qualitatis, & sic incidunt in sent. Platonicorum jam impugnatam; vel intelligunt dispositiones quasdam prævias requisitas necessariò, ut calor sit in subjecto, & hoc est falsum, nam istæ dispositiones essent qualitates quædam , ut patet, secundum quas subjectum magis , vel minus dispositum diceretur, modo licet sit falsum quamlibet qualitatem præexigere tales dispositiones in subjecto ; quærimus de istis dispositionibus , an seipsis magis, vel minus disponant subjectum , an mediis aliis ; si primum , ergo habent latitudinem graduum ; si secundum , erit processus in infinitum .

Respond. non dari hunc processum , quia secundæ qualitates intenduntur propter intensionem primarum formalium, istæ intenduntur propter intensionem qualitatum materialium , quæ sunt raritas, & densitas, sed raritas præcisè intenditur propter majorem materiæ intensionem , densitas verò propter majorem condensationem materiæ. Contra ; nam hæc responsio non habet locum in spiritualibus, ubi non adsunt istæ qualitates primæ, & materiales. Nec habet locum in materialibus, nam Cœlum magis , vel minus illuminatur , non tamen sit modò rarum , modò densum. Tum quia subjectum rarius est magis dispositum ad recipiendum lumen , quam densius, & tamen si illi applicaretur parva candela, isti verò Sol, vel valde luminosum, certè intensius lumen esset in minus disposito, quàm in magis disposito , ergo intensio luminis aliquid aliud dicit, quàm dispositionem subjecti . Accedit, quod intensio v. g. albedinis non esset ejusdem speciei cum ipsius productione, nam hæc terminaretur ad albedinem , illa ad dispositiones, quæ sunt alterius rationis , & speciei .

16 Secundò, quod nequeat fieri per novum modum , vel unionis, vel eductionis, vel radicationis , aut actuationis, istis enim locutionibus Thomistæ circumscribunt quandam modalem entitatem de novo advenientem qualitati productæ, non enim potest intelligi formam perfici magis , & intendi , nisi aliquid de novo fiat , aliter eadem qualitas bis produceretur, scilicet per primam productionem, & per intensionem, si intensio terminaretur ad puram qualitatis essentiam , tunc sic ex Scot. cit. vel iste novus modus est quid respectivum, vel quid absolutum; si primum , ergo in ipso erit magis, & minus ratione fundamenti, scilicet qualitatis, sicut paries dicitur magis similis in albedine alteri parieti, propter intensiorem albedinem; si secundum , quærimus , adhuc , vel est divisibilis, itaut habeat latitudinem graduum , vel indivisibilis ; si primum, jam admittunt plures gradus alicujus entitatis saltem modalis in eodem subjecto simul, quod negant in formis; si est indivisibilis , ergo in instanti acquiritur , & quælibet alteratio intensiva esset instantanea, non continua , & successiva , quod est fallum , ut dicemus , sequel. probat. quia ex dictis disputat. 14. Phys. quæst. 2. artic. 4. nullum indivisibile potest acquiri in tempore .

Resp. Salas non esse absurdum in tempore indeterminato acquiri indivisibile, sicut divisio lineæ fit in tempore, & tamen generantur ibi duo puncta, quæ sunt omninò indivisibilia . At Complut. & Joann. de S. Thom. ajunt modum illum esse entitative indivisibilem , & formaliter, at virtualiter esse divisibilem . Sed nec in tempore indeterminato posse indivisibile produci ostendimus disput. cit. neque exemplum de linea valet, si enim loquimur de separatione solummodo partium lineæ , falsum est in tempore fieri , si verò de tota divisione, seu de motu locali, qui intervenit , sic fit in tempore , in quo corpus dividens lineæ approximatur , & hoc quia spatium occupatum à puncto continuato lineæ , quod per divisionem destruitur, est omninò indivisibile , cum sit punctale, indivisibile autem ut tale nequit motu divisibili pertransiri. Similiter ibidem impugnavimus aliam respon. nam terminus motus debet esse formaliter divisibilis, sicut motus , nec sufficit virtualis divisibilitas: sicut enim quælibet pars motus dividitur in partes priores, & posteriores quantumvis minimas, certè si per partes priores attingit terminum , si iste est indivisibilis, nihil remanet attingendum per posteriores partes, sic Angelus , & anima sunt virtualiter divisibiles , & tamen ibi probavimus necessariò in instanti produci ; ergo cum intensio sit divisibilis, & successiva ; non poterit attingere modum indivisibiliter formaliter.

17 Respond. Joann. de S. Thom. quòd licèt quælibet unio , seu terminatio, ut ipse ait , sit indivisibilis , tamen inter unam , & aliam datur transitus per modum latitudinis , & distantiæ in fieri , non quia sint partes qualitatis acquirendæ inter modum, & modum, sed quia iple modus, qui acquiritur, dum est in fieri, est per modum divisibilem, dum est in facto esse , est per modum indivisibilem . Compl. qu. 10. aliter respondent, quod in continuo est post indivisibile pars aliqua , quæ indeterminatè, & confusè dicitur prima, & immediata indivisibili, quæ, ut stat sub illo conceptu primitatis, est formaliter indivisibilis , aliter si esset divisibilis , non conciperetur prima , & immediata ; pro substrato tamen scilicet pro illa quantitate à parte rei est divisibilis materialiter , & virtualiter , idem de motu dicendum ; qua propter, inquiunt , non repugnat ut per partem motus hoc pacto indivisibilem acquiratur aliquis modus formaliter indivisibilis, seu divisibilis virtualiter, sicut pars illa motus est taliter divisibilis.

Et in quot difficultates, & inextricabiles angustias labuntur , ut nec ipsi se intelligant; quid enim velit asserere prima responsio per hoc, quod est, modum, dum est in fieri, esse per modum divisibilem, dum est in facto esse, tunc per modum indivisibilem esse, non satis constat; etenim dum datur transitus per modum latitudinis , & in fieri inter unum , & alium modum , vel aliquid per motum , & fluxum in fieri acquiritur , vel nihil; non secundum , quia nequit esse motus, & actio sine termino; si primum , talis non est modus indivisibilis propter rationem assignatam; deinde , quid significat modum in fieri esse per modum divisibilem , nisi quod, dum fit, habet partes divisibiles, quod prius negabat. Nec minus obscura , vana, & falsa est secunda responsio: nam primò, pars illa motus , quæ prima, & immediata concipitur, si apprehenditur sine partibus, vel cum partibus simul existentibus, est conceptus falsus, nam pars est in se divisibilis, & successiva, solùm concipitur prima, & immediata confuso modo, quatenus indivisibile, & partem ab illo terminatam nihil mediat; Deinde live talis concipiatur, sive non, nobis sufficit, quod à parte rei sit formaliter divisibilis, nam attingit terminum, ut exercetur à parte rei, non à nobis concipitur, ergo etiam modus erit divisibilis à parte rei, ut est motus ; non igitur debet pars ista dici formaliter indivisibilis, & solùm divisibilis virtualiter, sed potiùs formaliter divisibilis, quia talis est in se, & conceptibiliter indivisibilis.

18 Rursus quæri potest de istis modis , an adveniente perfectiori imperfectior adhuc remaneat, vel deperdatur : si primum , ergo quia isti modi non sunt specie distincti , aliter intensio continuata non esset ejusdem rationis, deberent admittere plures gradus numeraliter distinctos in eodem subjecto , quod valdè abhorrent, & quamvis Complut. allerant, modos istos plus quam numero differre, eo quia perfectior virtualiter continet imperfectiorem , non audent tamen inter illos ponere specificam distinctionem , unde consequenter coguntur ponere distinctionem quandam mediam inter specificam , & numericam , quod est fallum . Si deperdatur prior modus, jam redeunt argumenta facta contra Capreol. de existentia, maximè contra asserentes radicationem istam esse unionem , seu inhærentiam formæ in subjecto , quamvis enim inhærentia actualis distinguatur ab existentia accidentis absoluti , naturaliter tamen sunt connexæ , itaut si accidens non inhæret , nec existit , hinc si una inhærentia destruitur , etiam forma debet destrui, ut de existentia dicebamus. Tum quia non est ratio, cur forma statim non uniatur unione perfectissima cum subjecto, cum sit causa naturalis , recurrere autem ad majorem , vel minorem dispositionem subjecti , ut facit Joann. de S. Thom. jam supra impugnavimus. Tum quia in remissione formæ, v. gr. caloris in aqua non posset assignari causa producens imperfectiorem illum modum . Ajunt Complut. & Joann. de S. Thom. causam per accidens esse aquam corrumpentem modum perfectiorem , causam per se esse ignem , qui licèt sit absens, virtualiter manet in calore , a quo modus ille imperfectior emanat. Contra, si aqua potens est corrumpere perfectiorem modum, multo magis poterit impedire , ne alteri imperfectior resultet , cum quo oppositionem etiam habet, illumque quærit destruere.

19 Demum, contra exemplum sæpè à Thomistis adductum de

radice arboris magis se introducente intra terram urgetur, quia ex hoc videtur sequi, quod sicut radix, quo magis radicatur, eo difficilius evellitur, ita forma, quo intensior, & magis radicata, eo difficilius posset removeri à subjecto, quod esse falsum probat Doctor exemplo verecundiæ, quæ est causa intensioris ruboris, quam sit naturalis rubor, & tamen iste firmius manet in facie, quam ille; similiter febris ethica secundum Medicos est magis radicata, quam ephemera, & tamen ista est intensior. Quod etiam dicebat Baunes ex Cajetan. in intensione corrumpi, v.g. terminationem ut duo, & acquiri terminationem ut tria, est insufficiens, nam sicut in extensione, cum acquiritur tertius, vel quartus palmus, non solum fit acquisitio illius indivisibilis terminantis, sed etiam quantitatis alicujus de novo terminatæ illo indivisibili, ita etiam in intensione qualitatis non tantum acquiritur terminus ille ut tria, sed etiam nova qualitas, aliter duo indivisibilia terminantia immediata.

20 Ex his remanet probata nostra sententia, quod per intensionem nova acquiratur qualitas in eadem subjecti parte, quibus accedit, quod sicut calor, v.gr. in agendo semper agit tam in principio actionis producendo, quàm in progressu intendendo per eandem essentiam propriam, & univocè, sequitur terminum semper esse ejusdem rationis, aliter intensio esset specie distincta ab actione productiva, hæc enim terminaretur ad qualitatem, illa ad modum qualitatis. Nec valet, quod inquiunt Thomistæ terminum intensionis esse qualitatem invariatam quoad essentiam, non tamen quoad modum essendi in subjecto. Non valet, quia non minus differt qualitas à suo modo radicationis, quàm quantitas ab extensione locali actuali, anima rationalis à sua unione, extensio enim est modus quantitatis; & unio est modus animæ rationalis, & tamen quantitas secundum se terminat augmentationem, extensio verò localis rarefactionem, anima terminat creationem, at unio terminat nutritionem, rarefactio autem specie distinguitur ab augmentatione, & nutritio à creatione, quamvis per rarefactionem acquiratur quantitas magis extensa localiter, & per nutritionem habeatur anima majori materiæ unita, ratio est, quia non ipsa quantitas, vel anima rationalis secundum proprias entitates terminat, sed potius modi ipsarum, ergo eadem ratione intensio esset specie distincta à productione qualitatis, quia propriè non ipsa qualitas de novo fieret, sed modus ipsius, nec esset verè univoca actio sed æquivoca, vide Suarez fusè impugnantem oppositam opinionem.

21 In contrar. obtic. 1. quamplurimis Arist. author. nam 3. top. cap. 4. ait, quæ contrariis sunt impermixtiora, sunt magis talia, ut albius quidem nigro impermixtius; 5. Phys. 19. magis, aut melius est ex eo, quia aut minus contrarii inest; 2. Cœli 37. remissio cujuscunque fit propter impotentiam, in prædicam. qualit. refert ex antiquis, & approbare videtur, qualitatem secundum se non suscipere magis, & minus, ut justitia non dicitur magis, vel minus justitia, sed subjectum per qualitatem denominari magis, vel minus tale, sic homo dicitur magis, vel minus justus; quapropter secundum Arist. qualitas secundum se non augetur, sed solum à subjecto participat magis, & minus, & Physic. 84. dixit, subjectum fieri magis calidum nullo facto in materia calido, idest nullo calore facto in materia. Tum 2. qualitatem intendi est perfectius inhærere subjecto, sed inhærentia accidentis est unio ipsius cum subjecto, ergo qualitas intenditur propter perfectiorem unionem, quam habet de novo. Tum 3. eadem quantitas fit magis, vel minus extensa in rarefactione, & condensatione sine additione novæ quantitatis, ut dicemus disp. sequen. ergo idem de intensione qualitatis dicendum. Tum 4. potest idem agens majorem, vel minorem effectum causare juxta variam subjecti dispositionem, licet in se invariatum maneat, ergo poterit eadem forma majorem, vel minorem formalem effectum tribuere subjecto ad variationem dispositionum subjecti. Tum 5. forma quo simplicior, eo perfectior ex Dion. cap. 5. de div. nom. sed intensior est perfectior, ergo simplicior, ergo non composita ex pluribus partibus.

Resp. in 3. Top. & 5. Phys. sensum illarum propositionum non esse formalem quod intensio albedinis formaliter consistat in permixtione nigredinis, sed esse concomitantem, quia ad intensionem unius contrarii semper comitatur depur tio ab altero contrario; in 2. Cœli intentum ipsius est remissionem velocitatis in motu locali, de quo ibi tantum loquitur, provenire ex impotentia agentis, quod non officit nobis: in prædicam. qualitas non negavit magis, & minus qualitatibus convenire, sed solum modum loquendi in abstracto, nam melius verificatur de qualitate in concreto, præcipuè quia intensio est motus, & motus semper concernit subjectum; in 4. Phys. per ly candido intellig tur subjectum, non calor, unde non dicit nullo calore facto, sed calido, concretum enim accidentale ex dictis in logic. habet quandoque significare subjectum; hoc autem addidit propter asserentes in qualibet alteratione adjungi novum subjectum priori per intromissionem athomorum: quod addunt Complut. contra hanc expositionem dissolvemus, infra. Ad 2. si ly perfectius in majori cadit supra inhærere, negatur, si cadit supra ipsam qualitatem, quia scilicet in se magis perficitur per additionem novi gradus, conceditur, nam ut sic perfectius etiam inhærer. Ad 3. negat paritas, quia rarefactio, & condensatio non sunt motus ad quantitatem, at intensio est ad qualitatem, ideoque nova qualitas debet acquiri. Ad 4. neg etiam paritas, quia effectus causæ efficientis, quæ est extrinseca, potest impediri ex indispositione subjecti, quod debet concurrere cum efficienti ad illum effectum, at effectus causæ formalis posita forma in subjecto, neque à Deo impediri potest, sed necessariò emanat, quantum potest, quare nequit intendi, nisi etiam forma intendatur. Ad 5. Dion. intelligitur de substantia, quæ ex se potest esse simplex, at quæ admittunt compositionem, ut est qualitas, quo res est compositior, eo perfectior.

22 Secundò arguunt duabus rationibus, quæ verè sunt fundamenta opinionis oppositæ. Prima est, quia non possunt in eodem subjecto duo accidentia numero distincta, & ejusdem rationis simul reperiri, quod probant, quia accidens individuatur à subjecto, ergo uno, & eodem existente subjecto, non possunt accidentia ejusdem rationis multiplicari: assumptum multipliciter probat in disput. de principio individuationis, pro nunc ostenditur, quia accidens totum suum esse habet in ordine ad subjectum, ergo individuationem debet habere à subjecto, nam unaquæque res individuari debet ex iisdem principiis, à quibus habet esse, tum quia non posset assignari ratio, cur duæ albedines possint esse simul in subjecto, non duæ quantitates, duæ figuræ, duo ubi, &c. Tum 3. quia distinctio informis, aut est formalis, quæ est specifica, aut materialis, & ex subjecto, quæ est numerica, ex 3. meth. cap. 3. & lib. 5. cap. 6. ergo ubi neutra istarum intercedit, nulla potest esse distinctio, & consequenter ubi est unitas specifica accidentis in eodem subjecto, non potest esse pluralitas numerica. Secunda ratio sumitur ex hoc, quod nulla forma potest habere partes integrantes, nisi per quantitatem, non per se, quod probat Jo. de S. Thom. quia de ratione formæ est, quod fit principium simplex non principatum, & compositum, at si partes haberet, jam esset ex illis composita; tum quia partes integrantes sunt materiales, nam conveniunt in forma, & quidditate, & solum differunt penes quantitatem, quare additio partis integralis non est additio secundum formam, sed secundum materiam, & per consequens per additionem partis integralis non perficitur, nec intenditur forma.

23 Solutio harum rationum petit longiorem discussionem de principio individuationis de Meth. habendam; pro nunc dicimus quamlibet rem individuari propria hæcceitate, sive substantialis sit, sive accidentalis, quare ad 1. negat. assumptum, ordo enim ad subjectum est posterior præsupponens ipsum accidens, in quo fundatur, hinc non potest ab illo individuari: ad 1. probat. dicimus, quod licet accidens in genere causæ materialis, quandoque efficientis dependeat à subjecto, non tamen in genere causæ formalis, quæ solummodo est essentia, & entitas accidentis, quare in plurificato subjecto possunt accidentia multiplicari, principium enim individuationis est in genere causæ formalis. Ad 2. probat. dicimus rationem, ob quam duo accidentia numero nequeunt esse in eodem subjecto, non semper petendam esse ex identitate subjecti, sed vel ex fine, vel etiam ex efficienti, nam aliqua accidentia sunt, quæ præter distinctionem numericam entitatum in reliquis omnibus habent quandam similitudinem, & convenientiam scilicet in munere, vel officio, ad quod destinantur, & in quacunque habitudine, quam dicunt, ut duæ figuræ, duæ albedines in summo, &c. alia sunt, quæ licet in specifica ratione conveniant, & solo numero differant, non habent tamen inter se tantam similitudinem, sed differunt vel in munere, vel habitudine, ut duæ species vitiales Petri, & Pauli, quæ solo numero differunt, habent tamen diveria repræsentare, duo gradus caloris diversimodè debent & perfectius subjectum disponere; accidentia prioris generis naturaliter nequeunt multiplicari primò ex fine, quia multiplicatio esset otiosa, non sic in accidentibus secundi generis ratione diversorum munerum, secundò ex parte efficientis, quia quando agens invenit subjectum accidentibus prioris generis affectum, illud perfectè affimilatum, & sic cessat agere ex dictis in disp. præc. tum quia gradus isti constituunt unam numero qualitatem, cujus dicuntur partiales perfectiones. Ad 3. probat. dicimus ex 3. Meth. nihil posse in contrarium inferri, nam Arist. ibi text. 13. solum probat non posse ea omnia, quæ unam quidditatem habent, esse unam substantiam numero, ex quo diversam materiam, aut partem materiæ habent, quod verum est de substantiis simul existentibus, & participantibus eadem communi ratione; In 5. Meth. ubi ait Aristot. numero quidem unum, quorum materia una, specie verò, quorum ratio, & forma una, non loquitur de unitate numerica sola accidentium, sed universaliter, ut patet, per ly materiam intelligit differentiam individualem, quæ dici solet materia totius, non autem materiam partis, aut subjectum, quapropter si per distinctionem formalem intelligitur distinctio specifica, & per materialem distinctio individualis, negamus hanc dici materialem à subjecto, sed à materia totius, scilicet ab individuali differentia, hæc etiam individualis distinctio potest dici formalis, quamvis est distinctio formarum.

24 Ad secundam rationem princ. jam diximus disput. 9. Phys. qu. 1. quodlibet scilicet ens materiale habere partes entitativas integrantes præcisa quantitate; & ad 1. impugnat. concedimus formam eo modo, quo est principium & simplex non esse principiatum, & compositum, sic quia dicitur principium per modum actus, & simplex simplicitate opposita compositioni ex actu & potentia Physica, hoc pacto nequit esse principiatum, & composita Physicè ex actu, & potentia, cum hoc tamen stat quod possit dici integraliter composita ex partibus entitativis, vel intensivis tantum, si est spiritualis, vel intensivis, & extensivis simul, si est materialis. Dices, ergo pars componens erit perfectior, quia simplicior, quàm tota qualitas resultans. Respond. neg. consequ. simpliciter loquendo, quia totum resultans est perfectius, quia actualis, quàm partes componentes ex dictis disput. 8. Phys. quæst. 2. artic. 2. Ad 2. impugnat. patet ex dictis gradus istos in rigore non debere dici materiales, sed formales, seu formarum, non prout forma significat præcisè quidditatem, sed ut dicit

ut dicit quidditatem contractam ad esse individuale, individuum enim includit quidditatem, & individualem differentiam, hinc additio harum partium non est additio materiæ, sed entitatis formæ, quæ partes, si sunt circa eandem partem subjecti, intendent, & perficient formam, secus si essent extentæ, & circa diversas subjecti partes. Aliæ rationes commodius solventur art. seq. ac q. 3. & 4.

ARTICULUS II.

In intensione præcedens qualitas non deperditur.

25 Dicendum quoque in intensione adveniente nova qualitate priorem non perire, sicut in remissione, licet deperdatur pars aliqua qualitatis, non tamen totaliter amitti, & aliam de novo totaliter generari. Conclusio est Scoti 1. dist. 17. q. 3. quæ licet multis foleat rationibus probari à Thomistis, attamen non concludunt, ut est videre apud Aversam, & Arriag. Prob. ergo rationibus Scoti, quibus recentiores utuntur. Primò probat Doctor in intensione habituum; nam potest Deus, si vellet, conferre gratiam elicienti actum meritorium in eodem instanti daretur augmentum habitus gratiæ, sed habitus gratiæ præcedens necessariò debet esse in illo instanti, quia concurrit ad eliciti onem actus, ideò enim actus est meritorius, quia proveniit à gratia, ergo ad intensionem gratiæ præcedens non corrumpitur. Idem argum fieri potest in habitibus acquisitis, qui enim ex habitu philosophico eliceret actum conclusionis, & speculationis philosophicæ, jam tunc haberet habitum, qui causa est partialis actus, sed in eodem instanti actus ille intendit habitum, ergo si additione novæ qualitatis præcedens corrumpitur, jam idem habitus simul esset, & non esset: esset, quia causaret actum: non esset, quia adveniret novus habitus. Idem quoque argum. fieri potest in agentibus materialibus, quæ ad invicem agant, & patiantur si calor agit in frigus, præsupponitur calor existens, existentia enim est conditio necessaria ad causandum ex dictis disputat. 7. Physicor. q. 4. art. 1. frigus autem, quia remittitur, debere destrui secundùm istam opinionem, & aliud imperfectius totaliter produci; at si frigus simul reagit in calorem, debet existere, ergo simul esse, & non esse, quod implicat.

Resp. Burlæus c. 6. concedendo posse Deum in eodem instanti augere gratiam, non tamen illo instanti esset habitus præcedens, quia sufficit, ut actus meritorius præsupponat gratiam præfuisse, non existentem, loquendo de gratia à qua causatur. Ad rationem de habitibus acquisitis ait, in eodem instanti, in quo est actus, esse majorem perfectionem habitus in acquiri, non acquisitam, ut sic enim est in tempore immediatè sequenti, in quo habitus novus dicitur acquisitus, & causatus ab actu præcedenti, & corrumpitur præcedens. Similiter respondet ad illud de agentibus materialibus, negando, quod idem sit producens, & productum respectu ejusdem, nam in instanti terminativo, vel continuativo intensionis calor tunc existens non est productus à frigore tunc existente, sed à frigore præcedente, sicut frigus à calore, qui præfuit (admittit enim unum contrarium ab alio per accidens produci; ut infra n. 28.) & fundamentum ipsius est, quia forma quando est primò completa, & perfecta seu in facto esse, in illo primo instanti non indiget causa actu agente, quia agere actu nihil est agere, nec in illo instanti materia est in potentia passiva respectu illius formæ, & per consequens nec agens in potentia activa, solum ergo forma permanens habet causam, cum est in fieri, scilicet in tempore præcedente.

26 Istæ responsiones fallo innituntur fundamento, nam si forma acquirit esse in instanti, certè causæ illius formæ solum in illo instanti dicentur actu causæ, sive efficientes, sive materiales, antèà erant causæ in potentia, nam si causa actu agit, effectus actu fit; sed ante illud instans effectus non fit, aliter tunc haberet aliquod esse, & sic non inciperet in instanti, ergo ante illud instans causæ non agunt, ad causandum enim requiritur existentia causæ, disput. 7. Physic. q. 4. art. 1. c. 1. nec requiritur prioritas temporis; sed tantum prioritas naturæ, ex disp. 8. Physic. q. 2. art. 2. unde falsum est in tempore præcedenti formam habere esse in fieri; falsum quoque est materiam, ut priorem natura ipsa forma non esse in potentia passiva ad illam; licet ut sic non dicatur privata, ad privationem enim requiritur prioritas temporis, ex disputat. 15. Physic. quæst. 2. & quamvis in illo instanti habeat esse completum, & perfectum, non idcircò dicitur actu, sed potius instantaneè fieri, nam esse actum dicit habitudinem ad idem esse ut perhabitum. Ex quibus impugnatur prima responsio, si enim actus eliciturà gratia, habitus gratiæ debet simul esse cum actu, non autem præsupponi præfuisse, quia antea nec actus erat in fieri, cum nullum esse habuerit, ad quod actio ista potuerit terminari. Secunda etiam est falsa, nam si in eodem instanti, in quo est actus, adest major perfectio habitus in acquiri, ergo etiam aliqua entitas habitus novi erit in rerum natura, acquisitio enim actualis respicit terminum actualem, qui acquiritur, nam quod est potentia, & non existit, non potest dici, quod acquiratur actu, sed quod acquiretur, igitur si adest actualis entitas novi habitus, & in eodem instanti non est adhuc corruptus habitus præcedens, jam erunt simul in eodem subjecto. Nec 3. respon. valet, nam calor in instanti existens, si antea non præfuit, ut ipse docet, nonnisi à frigore tunc existente potest causari, idem de frigore dicendum: tum quia eadem difficultas est de calore, & frigore præcedentibus, à quibus causetur; tum quia ante illud instans non datur prima pars immediatè præcedens, quod sit causa caloris in instanti existentis; nam in sententia ipsorum nullum frigus potest per tempus durare, dum subjectum intenditur.

27 Secundò arguit Doctor ex hoc, quod agens æquivocum adveniret subjecto habenti formam intensioremⁿ, & excedentem virtutem activam illius agentis, hoc agens adhuc intendet formam illam, scilicet si gravè ut unum applicatur subjecto habenti pondus ut tria, efficiet pondus ut quatuor, ut diximus disputat. præced. quæst. 1. artic. 1. ergo si in intensione nova qualitas totaliter produceretur, tunc illud agens produceret effectum supra suam virtutem, quod est falsum ex disp. 7. Physic. q 6. art. 3. Hoc argument. Doctor conficit de agente univoco, claritatis gratia, attamen illa additione apertè docet valere solum in æquivocis agentibus. Respon. Burleus, quod minus perfectum potest contingere virtualiter magis perfectum, si non secundum gradum perfectionis, saltem secundum virtutem activitatis, præcipuè si produceretur ex termino à quo perfectiori, quam sit terminus ad quem. Sed hac respond. improbata manet ex dictis in Physic. loc. cit. tum quia si illud grave non reperiret in subjecto pondus ut tria, solum produceret pondus ut unum, & tamen ageret secundùm totalem virtutem activam, ergo pondus ut quatuor excedet etiam activitatem illius gravis. Quod additur de termino à quo perfectior, nil obest, tum quia in hoc casu terminus à quo scilicet pondus ut tria, esset imperfectior pondere ut quatuor; tum quia si esset perfectior, ut evenit in remissione, non augeretur ob id activitas agentis, terminus enim à quo positivus, si totaliter definit in motu, per accidens se habet, nec adest, dum est terminus ad quem, ideòque nequit esse ratio, cur producatur perfectior effectus.

28 Tertio arguit Doctor, quia frigus ut unum agens in calidum ut octo, v.g. remittet calorem illum ad septem gradus introducendo unum gradum frigiditatis, stante hac sent. frigus ut unum produceret calorem ut septem, quod est falsum, seq. probat. non enim posset assignari alia causa effectiva, supponimus enim ignem esse remotum, recurrere autem ad causam universalem cœlestem est impertinens, quia potius Cœlum concurret ad concausandum cum agente particulari, scilicet ad productionem frigoris; tum quia in remissione habituum spiritualium facta ab actibus oppositis Cœlum non habet locum, quia non agit in animam, neque est recurrendum ad Deum; nam si aliquis haberet infidelitatis habitum, vel alterius vitii, & per actum oppositum remitteretur, Deus produceret in hoc homine habitum vitiosum, quod est absurdum, quare remanet, quod à contrario producatur; falsitas seq. probat. quia contrarium potius destruit, quam producat alterum contrarium.

Resp. Burl. unum contrarium posse esse causam alterius contrarii non tanquam termini per se ultimo intenti, ut sic enim frigus solum est frigoris productivum, sed tanquam medii respectu finis ultimò intenti, quia enim frigus summo calido approximatum per se, & principaliter intendit producere frigus ut unum, sed hoc nequit facere, nisi inducendo calorem remissum, ideò frigus per se tanquam medium producit calorem. Hæc tamen responsio est absurda, unum enim contrarium potiùs est sui oppositi destructivum propter oppositionem, quàm sit medium, & naturalis dispositio alterius: unde si potest destruere perfectius, multo magis poterit corrumpere imperfectius, qualis est calor remissus. Tum quia calor ut septem est omnino perfectior, quàm frigus ut unum, ergo nullo pacto poterit ab illo produci. Tum quia si frigus ut unum est productivum caloris ut septem, multo magis erit productivum frigoris ut septem, potentius enim est agens ad producendum sibi simile, quam sibi contrarium. Tum quia sequeretur, actum supernaturalem esse ex propria natura productivum habitus oppositi vitiosi, si illum remitteret, quod est falsum, quia si haberet hanc activitatem producendi, v.g. habitum vitiosum ut septem, jam produceret hunc habitum, etiam si non adest habitus ille ut octo, nam agens naturale non impeditum agit secundùm ultimum suæ potentiæ, hoc autem est falsum, & contra experientiam.

29 Tandem prob. quia necessariò deberet hæc opinio ponere intensionem instantaneam, & per morulas interpolatas, quod esse falsum ostendemus qu. 5 seq. prob. ex dictis in præced. art. nam ponunt gradus illos indivisibiles, itaut unus calor non habeat latitudinem partium intensivarum, successivè acquisibilium, indivisibile autem nequit acquiri successivè. Nec valet, quod ait Burl. & approbat Aversa ex Durand. citat. quod licet Ubi est indivisibile, & nunquam possunt esse simul duo Ubi, tamen potest successivè fieri localis motus, ita eveniri in qualitate. Non valet, quia licet Ubi acquisitum permutatum esset, & in instanti sit indivisibile, quia est æquale locato, non tamen Ubi, quod per modum, & in tempore acquiritur, hoc enim est divisibile, & excedens locatum, necesse enim est, quod terminus motus sit divisibilis ad divisionem partium temporis, & motus ex 6. Phys. à tex. 50.

In oppos. arg. 1. termini motus sunt incompossibiles, sed termini motus intensionis & remissionis sunt qualitas intensa, & remissa, ergo, &c. min. probat. quia motus est inter terminos positivos ex 5. Physic. 7. 8 & 9. tum quia si non adesset qualitas remissa ut terminus à quo, sed simplex negatio formæ, motus ille non esset intensio, sed simplex qualitatis acquisitio, quæ exceretur inter privationem, & formam. Tum 2. eodem modo se habet magis, & minus, in eadem specie, quomodo se habent proportionaliter in diversis speciebus, sed in his quanto una species est perfectior alia, tanto perfectius continet eam, & modo simpliciori, itaut species contenta non facit additionem cum continente, ergo ita se habebit gradus perfectior respectu imperfectioris. Tum 3. eodem modo se habent magis,

& minus in formis accidentalibus, sicut in substantialibus, sed secundum ponentes magis, & minus in substantiis forma substantiali perfectior, & in eadem specie est simplicior alia, non faciens additionem cum minus perfecta, sed aliam continens modo simplici, ut ponitur anima Christi, ergo, &c. Tum 4. in motu locali ad acquisitionem unius Ubi deperditur præcedens, ergo idem erit in alteratione.

30 Respond. ex Scot. citat majorem intelligi debere de terminis per se motus, non de concomitantibus, ad min dicimus formam intensam, & remissam esse terminos concomitantes motus, ut motus est, licet ut intensio est successiva, respiciat positivos terminos, ut explicuimus disput. 1 5. Physic. quæst. 6. art. 1 3. ad 1, & hi motus non sunt semper incompossibiles, ut patet in augmentatione, ut dicemus disput. ult. hinc ad Aristot. patet ex dictis in Physic cit. Ad rationem dicimus acquisitionem albedinis, v. gr. & intensionem esse omnino ejusdem rationis ex 1. Physic. 3 1. & solum differre penes connotata, quatenus successio intensionis nequit intelligi, nisi præsupponatur pars aliqua qualitatis. Ad 2. resp. Scot. in illa additione negat. maj. imò est ad oppositum, quia ordo specierum est secundum partes essentiales, & quidditativas, & ideò una specie non habet essentiam, & quidditatem alterius, at ordo intensionis est secundum partes individuales, quæ possunt esse simul. Ad 3. negat quoque majo. imò Arist. 5. Physic. 9. & 10 negat eo modo motum in substantiis, quomodo concedit in accidentibus; sed negat in substantiis motum secundum gradus, ergo concedit hoc modo in accidentibus. Sed expeditius dicendum hanc esse principalem rationem, propter quam disp. 5. negabimus formas substantiales suscipere magis, & minus. Ad 4. ex Scot. 4. d. 49. qu. 1 6. ad 2. princip. neg. paritatem, quia natura non potest causare mutationem positivam, sive deperditivam, ubi hæc nata est concurrere, quod tunc est, quando motus fit inter contraria, ut inter albedinem, & nigredinem, vel inter quasi contraria, scilicet quando nequeunt illi termini esse simul in eodem, ut se habent duo Ubi; at duæ albedines sunt compossibiles, quia sola qualitas est, quæ primò, & per se est susceptiva magis, & minus, ex dictis in Logic. disp. 7. qu. 3.

Secundò, si remanet calor præcedens remissus, & advenit intensus, ergo idem subjectum esset intensè, & remissè calidum, quod arg. Burl. fusè prosequitur in raritate, & densitate. Tum 2. solum subjectum est, quod in motu permanet idem, qualitas remissa non est subjectum, ergo, &c. Tum 3. quia sequeretur, partem albedinis esse infinitè perfectam, quia secundùm spec. em est perfectior nigredine etiam infinitè intensa; tum quoque quia includeret partes infinitas ejusdem perfectionis, quodlibet enim continuum est ex partibus infinitis, & quælibet pars illius intensivæ albedinis esset æquè perfecta. Tum 4. velocitas motus intenditur in fine, non tamen per additionem partis ad partem permanentem, ergo idem in aliis qualitatibus. Tum 5. non augetur pars qualitatis quæ præfuit, non quæ advenit de novo, non totum aggregatum ex utraque, ergo intensio non fit per additionem partis ad partem, an ec. prob. illud augetur, quod habet plures partes nunc, quam prius adveniens, & totum aggregatum, non præfuerunt, itaut potuerint habere pauciores partes; pars, quæ præfuit, manet eadem, quæ fuit ante, ergo, &c.

31 Resp ad 1. quod calor remissus potest dupliciter sumi, vel prout dicit entitatem illam caloris, vel ut dicit etiam carentiam ulterioris gradus, quam formaliter importat remissio, calor remissus permanet in intensione secundum entitatem, non secundum illam carentiam, ut patet in augmentatione. Ad 2. maj. est vera, si intelligitur de illis, quæ per se ad motum concurrunt, scilicet subjectum, & per se termini, nam terminis à quo definit, terminus ad quem non præexistebat; negatur autem, si intelligatur de illis, quæ per accidens solum spectant ad motum, & concomitanter, ut est terminus à quo positivus. Ad 3. dicimus urgere ipsum Burl. quia inter calorem præcedentem, & calorem per motum acquisitum mediant secundum ipsum infiniti calores, quorum unus est altero perfectior, itaut calor ultimò acquisitus excedat infinitos calores in perfectione, ergo esset infinitè perfectus, imò magis ipsum urget, quàm nos, quia isti calores ponuntur diversæ rationis, & unus excedens alterum in perfectione, unde se haberent, ut partes aliquotæ non communicantes, quod nos non asserimus. Negamus igitur seq. ad 1. probat. idem posset probari de quacunque substantia, quæ semper erit perfectior quocunque accidente etiam infinito; linea finita etiam in infinitum, & absque proportione excedit in magnitudine punctum, non tamen est infinita, & hoc quia comparatio fieri debet inter res ejusdem rationis, qualis non est albedo comparata nigredini, tum quia fit transitus à proportione perfectionis essentialis ad proportionem perfectionis integralis. Ad 2. prob. sufficienter dictum est disp. 9. Physic. qu. 2. est enim difficultas communis omni continuo, nam si palmaris linea consstat ex infinitis partibus, quarum quælibet habet magnitudinem, quomodo non erit infinitè extensa, quapropter dicimus, has partes non facere intensionem infinitam, quia sunt partes proportionales, & communicantes; vide disp. cit. qu. 2. art. 6. ad 3. Ad 4. aliud est loqui de qualitatibus, quæ sunt etiam permanentia, & aliud de velocitate motus, quæ non est qualitas, nec ens permanens, sed solum quidam ordo ad tempus, in quo fit, per comparationem ad alium motum, qui respectu ejusdem temporis non tantundem spatii pertransiret, quare intensio æquivocè dicitur de intensione qualitatis, & motus. Ad 5. idem posset de augmento urgeri; quare dicimus, quod propriè loquendo subjectum diu debet intendi, nam motus propriè denominat subjectum; potest etiam forma dici intendi, quatenus motus est quædam aliter habitio præcindendo à subjecto juxta dicta disp. 1 5. Phys. qu. 1. & tunc forma præexistens dici potest augeri, quatenus aliquo modo est alteri unita, ubi prius erat separata, & solitaria, unde potest dici aliqualiter per intensionem habere plures partes, quam prius.

Tertiò, si hoc esset, etiam intensio luminis fieret per hanc additionem partis ad partem, quod est falsum, quia sequerentur duo absurda; Primum est, quod daretur infinitum lumen, prob. quia luminosum alicui aeri applicatum, producet in illum determinatum lumen in instanti, si deinde moveretur versus illum aerem, producet lumen intensius, quæritur ergo an in quolibet instanti temporis, in quo fit ille motus, luminosum producat lumen æquale primo lumini producto, vel majus, vel minus, si æquale, aut majus, cum instantia sint infinita, in fine motus fuissent productæ infinitæ partes luminis non communicantes; si minus, idem sequitur, quia partes istæ minores essent infinitæ. Secundum absurdum est, quod accidens migraret de subjecto in subjectum, quod probat. eodem casu posito de luminoso, nam si dum movetur luminosum, lumen existens in parte aeris remotiori intenderetur per novam additionem, jam pars luminis, quæ esset in parte propinquiori transiisset ad partem remotiorem, quod implicat.

32 Resp. conced. con seq. negando falsitatem; negamus etiam sequi primum absurdum, ad probat. dicimus, quantum sufficit ad solutionem rationis, quod lice luminosum in primo instanti producat determinatum lumen, non tamen in motu deinde producet lumen dedam qualitas alterius naturæ, quæ tamen videatur aliqualiter participare caloris naturam, & dicatur concalor. Nec enim opinio ex dictis explola manet, nam sic intensio non esset ejusdem rationis specificæ cum acquisitione qualitatis; tum quia non adest ratio multiplicandi tot entia specie distincta, & tandem, quia eædem rationes, quibus sequentem opin. impugnabimus, militant contra istam. Quapropter quærimus, an ille partes in intensione additæ, quæ gradus appellari solent, ut dicemus, sint dissimiles, & etherogeneæ in perfectione individuali, itaut sint gradus isti naturaliter subordinati, ut secundus præsupponat necessariò primum, sitque perfectior illo, tertius præsupponat, & excedat secundum, quartus tertium, & sic deinceps, an verò omnes sint ejusdem, & æqualis perfectionis, & consequenter homogenei, sive primus sit, sive octavus; nec magis differat primus gradus ab octavo: quam ab altero primo, unde si primus gradus cum alio primo in eodem subjecto conjungatur, verè efficiat intensionem ut duo. Hinc P. Vulpes 2. p. t. 3. disp. 105. art. 4. non videtur percepisse statum controversiæ, dum ex una parte dicendo hoc quæsitum ait, gradus illos esse materialiter dissimiles, hoc est individualiter, & formaliter similes, seu ejusdem specificæ naturæ; at deinde impugnat Vasq. asserentem non esse dissimiles in perfectione individuali, ut unus sit altero perfectior, illiusque rationes conatur solvere. Non enim Vasq. loquitur de dissimilitudine proveniente à differentiis individualibus, quasi quod voluerit omnes gradus esse idem numero, hoc namque numquam somniavit, sed locutus est de dissimilitudine in perfectione, & de subordinatione inter illos.

36 Fuit quorundam Antiquorum opinio apud Ocham p. distinct. 17. q. 6. & apud Canon. 5. Phys. q. 3. § *Tertium dubium*, affirmantium unum gradum esse perfectiorem alio, quem necessariò præsupponit in subjecto, itaut in intensione necessariò à primo gradu procedatur ad secundum, à secundo ad tertium usq. ad octavum, in missione verò prius deperdatur octavus, deinde septimus, ultimò corrumpatur primus; & si duo primi gradus ponerentur in eodem subjecto, non conficerent intensiorem qualitatem; hanc sent. fuscitarunt recentiores quidam, ut Suarez disp. 46. Meth. sect. 1. n. 29. & seq. Hurt. disp. 5. de gen. sect. 6. Moris. disp. 2. dub. 4. Murcia 1. de gen. disp 2. q. 5. Coninch. de actibus supernat. disp. 22. dub. 3. nu. 34. & alii. Opposita opinio est communis apud Antiquos, & ex recentioribus sequitur Vasq. p. 2. disp. 82 c. 6. Conimb. 1. de gen. c. 4. q. 2. art. 3. Ruv. tract. 3. q. 6. Averſa q. 23. sect. 7. Salas p. 2 q. 73. tr. 13. disp. 5. sect. 5. Arriag. de gen. disput. 3. sec. 2. & 3. eam quoque amplexus est Scotus p. d 17 qu. 3. ubi rationes, quas conficit contra Gotfr. hoc supponunt, & q. 4. d. 12. q. 3. P. & seq. & 8. Met. q 3. Inter has opiniones extremas mediant aliqui, nam Fracalt. lib. de Sympath. & Antipat. c. 6. & Arel. 1. de gen. q. 26. docent solum qualitates habentes propriè contrarium augeri per gradus etherogeneos, non alias, ut sunt lumen, & impulsus. Alii apud Ariag. n. 86. aliter distinguunt, scilicet qualitates non operativas aliarum similium, intendi ex gradibus similibus, ut sunt calores, at productivas aliarum similium, intendi ex gradibus etherogeneis; quam distinctionem videtur ipse Arriaga probare.

37 Dicendum est gradus omnes qualitatis esse homogeneos, & ejusdem perfectionis, ita Doctor citat. Probat. primò ratione secunda Scoti, quam conficit contra Gotfr. circa augmentum habitus charitatis, & gratiæ, fit aliquis habens quatuor gradus gratiæ ex hoc quod elicuit actum ut quatuor intensum, eliciat postea actum ut unum, tunc iste acquirit majorem gratiam, & novum gradum, scilicet quintum, ergo si quintus gradus perfectior esset omnibus gradibus præcedentibus, plus merebitur per actum ut unum, quam per actum ut quatuor, quod est falsum, quia gratia confertur juxta meritum actus boni in gratia eliciti, & dispositionem merentis, magis tamen est meritorius actus ut quatuor, quàm actus ut unum. Hurt. negat falsitatem sequelæ propter duo. Primum est, quia præcipua ratio merendi augmentum gratiæ est ipsa gratia, ideoque plus gratiæ debetur homini habenti gratiam ut quatuor, & actum ut unum elicienti, quam homini producenti actum ut quatuor sine gratia. Secundum est, quia Deus præmiat ultra condignum ob suam maximam liberalitatem, idest præmio excedenti præmiat, quam debeatur actium, quàm minima pars, sicut enim in motu extensionis propter latitudinem extensivam contrariæ qualitatis adest successio in tali motu, sic in intensione propter latitudinem intensivam qualitatis contrariæ intensio successivè fiet, quod infra explicabimus magis qu. 5. A. 2. probat. negamus remissionem pro formali esse motum acquisitivum, & positivum, sed deperditivum, ut in simili de diminutione dicemus disp. ult.

QUÆSTIO III.

An istæ partes intensivæ qualitatis sint homogeneæ, vel etherogeneæ.

35 NOn est sermo, an istæ partes sint dissimiles quo ad differentias individuales, est enim clarum esse realiter inter se distinctas, cùm ad invicem separentur, & per consequens unam habere propriam differentiam individualem ab alia distinctam, sicut etiam partes extensivæ qualitatis, & quantitatis hoc modo sunt realiter distinctæ, & dissimiles in differentiis individualibus quamvis sint ejusdem specificæ rationis, ita docet Scot. in p. dist. 17. q. 3. ad rationem prin. nec est sermo, an partes istæ sint ætherogeneæ specificè, ut quidam apud Sonc. 8. Meth. qu. 21. videntur docere, quod scilicet in intensione primò producatur calor, posteà addatur quædam qualitas alterius naturæ, quæ tamen videatur aliqualiter participare caloris naturam, & dicatur concalor. Nec enim opinio ex dictis explola manet, nam sic intensio non esset ejusdem rationis specificæ cum acquisitione qualitatis; tum quia non adest ratio multiplicandi tot entia specie distincta, & tandem, quia eædem rationes, quibus sequentem opin. impugnabimus, militant contra istam. Quapropter quærimus, an ille partes in intensione additæ, quæ gradus appellari solent, ut dicemus, sint dissimiles, & etherogeneæ in perfectione individuali, itaut sint gradus isti naturaliter subordinati, ut secundus præsupponat necessariò primum, sitque perfectior illo, tertius præsupponat, & excedat secundum, quartus tertium, & sic deinceps, an verò omnes sint ejusdem, & æqualis perfectionis, & consequenter homogenei, sive primus sit, sive octavus; nec magis differat primus gradus ab octavo: quam ab altero primo, unde si primus gradus cum alio primo in eodem subjecto conjungatur, verè efficiat intensionem ut duo. Hinc P. Vulpes 2. p. t. 3. disp. 105. art. 4. non videtur percepisse statum controversiæ, dum ex una parte dicendo hoc quæsitum ait, gradus illos esse materialiter dissimiles, hoc est individualiter, & formaliter similes, seu ejusdem specificæ naturæ; at deinde impugnat Vasq. asserentem non esse dissimiles in perfectione individuali, ut unus sit altero perfectior, illiusque rationes conatur solvere. Non enim Vasq. loquitur de dissimilitudine proveniente à differentiis individualibus, quasi quod voluerit omnes gradus esse idem numero, hoc namque numquam somniavit, sed locutus est de dissimilitudine in perfectione, & de subordinatione inter illos.

36 Fuit quorundam Antiquorum opinio apud Ocham p. distinct. 17. q. 6. & apud Canon. 5. Phys. q. 3. § *Tertium dubium*, affirmantium unum gradum esse perfectiorem alio, quem necessariò præsupponit in subjecto, itaut in intensione necessariò à primo gradu procedatur ad secundum, à secundo ad tertium usq. ad octavum, in missione verò prius deperdatur octavus, deinde septimus, ultimò corrumpatur primus; & si duo primi gradus ponerentur in eodem subjecto, non conficerent intensiorem qualitatem; hanc sent. fuscitarunt recentiores quidam, ut Suarez disp. 46. Meth. sect. 1. n. 29. & seq. Hurt. disp. 5. de gen. sect. 6. Moris. disp. 2. dub. 4. Murcia 1. de gen. disp 2. q. 5. Coninch. de actibus supernat. disp. 22. dub. 3. nu. 34. & alii. Opposita opinio est communis apud Antiquos, & ex recentioribus sequitur Vasq. p. 2. disp. 82 c. 6. Conimb. 1. de gen. c. 4. q. 2. art. 3. Ruv. tract. 3. q. 6. Averſa q. 23. sect. 7. Salas p. 2 q. 73. tr. 13. disp. 5. sect. 5. Arriag. de gen. disput. 3. sec. 2. & 3. eam quoque amplexus est Scotus p. d 17 qu. 3. ubi rationes, quas conficit contra Gotfr. hoc supponunt, & q. 4. d. 12. q. 3. P. & seq. & 8. Met. q 3. Inter has opiniones extremas mediant aliqui, nam Fracalt. lib. de Sympath. & Antipat. c. 6. & Arel. 1. de gen. q. 26. docent solum qualitates habentes propriè contrarium augeri per gradus etherogeneos, non alias, ut sunt lumen, & impulsus. Alii apud Ariag. n. 86. aliter distinguunt, scilicet qualitates non operativas aliarum similium, intendi ex gradibus similibus, ut sunt calores, at productivas aliarum similium, intendi ex gradibus etherogeneis; quam distinctionem videtur ipse Arriaga probare.

37 Dicendum est gradus omnes qualitatis esse homogeneos, & ejusdem perfectionis, ita Doctor citat. Probat. primò ratione secunda Scoti, quam conficit contra Gotfr. circa augmentum habitus charitatis, & gratiæ, fit aliquis habens quatuor gradus gratiæ ex hoc quod elicuit actum ut quatuor intensum, eliciat postea actum ut unum, tunc iste acquirit majorem gratiam, & novum gradum, scilicet quintum, ergo si quintus gradus perfectior esset omnibus gradibus præcedentibus, plus merebitur per actum ut unum, quam per actum ut quatuor, quod est falsum, quia gratia confertur juxta meritum actus boni in gratia eliciti, & dispositionem merentis, magis tamen est meritorius actus ut quatuor, quàm actus ut unum. Hurt. negat falsitatem sequelæ propter duo. Primum est, quia præcipua ratio merendi augmentum gratiæ est ipsa gratia, ideoque plus gratiæ debetur homini habenti gratiam ut quatuor, & actum ut unum elicienti, quam homini producenti actum ut quatuor sine gratia. Secundum est, quia Deus præmiat ultra condignum ob suam maximam liberalitatem, idest præmio excedenti præmiat, quam debeatur actibus condignè; sicut si Princeps teneretur ob aliquod opus leve donare servo unum julium, & non adesset nisi nummus aureus, quamvis hic excederet valorem operis, ad Principem tamen spectaret liberaliter donare aureum potius, quàm parcè retinere præmium.

38 Sed hæc resp. frivola est, nam licet admittatur gratiam esse potiorem rationem augmenti, quod non est præentis negotii, nequit tamen negari, quin intensioni actus correspondeat aliquod augmentum gratiæ, nam plus gratiæ debetur homini gratia ut quatuor informato, & elicienti actum ut tria intensum, quàm si actum eliceret ut unum; & tunc aliata ratio stat in robore, nam augmentum illud gratiæ, quod intensioni actus correspondet, terminaretur ad aliquem gradum gratiæ, qui v. g. esset quintus, ergo actus ut duo perfectius, & magis augeret gratiam, quàm actus ut quatuor. Nec valet, quod ait Coninch. quo etiam utitur Vulpes cit. actus moraliter augere gratiam, non Physicè. Non valet, quia augmentum istud morale fieri debet secundum proportionem valoris actus, & dispositionis merentis. Quod autem addit Hurtad. Deum præmiare ultra condignum ex sua liberalitate, falsum est in sensu, quo ipse intelligit, ut semper actui sequenti Deus tribuat præmium ultra condignum, ut excedat præmium omnium actuum præcedentium, sed eo modo ultra condignum præmiat ultimum actum, quomodo præmiavit primum actum. Tum quia supposita hac resp. non posset Deus præmiare juxta condignum opera bona ut unum, & ad æqualitatem meriti, si aliquis gradus gratiæ præexisteret, quia & si unum gradum gratiæ tribueret, adhuc iste excederet meritum illius actus, quia esset perfectior, & sic non ex liberalitate præmiaret ultra condignum, sed ex necessitate, liberalitas enim Dei solum attenderetur in hoc, quod velit præmiare, sed hoc decreto supposito, ex necessitate deberet in retribuendo excedere meritum hominis justi. Cui accedit validissima impugnatio, nam secundùm omnes, sicut Deus præmiat ultra condignum, ita punit citra condignum; idest minus, quàm mereatur peccator, sed stante hac opinione. Deus puniret ultra condignum; prob. si peccator eliciens peccatum ut unum, huic correspondet pœna ut unum, si denuo eliceret aliud peccatum ut unum, correspondebit huic peccatori pœna ut duo, at si gradus secundus pœnæ esset perfectioris rationis, quàm sit primus gradus, certè excederet demeritum secundi peccati, ergo secundum peccatum puniretur ultra condignum. Quod si dicas secundo peccato correspondere majorem pœnam propter privationem gratiæ, quam supponit in peccatore, præterquam quod assumptum est falsum, urgeri potest argumentum de pœna correspondente illi peccato, ut de actu meritorio dicebamus.

39 Accedit, quod hæc ratio, ut inquit Doctor, urget in habitibus naturalibus, & in quolibet æquivoco agente; ut enim vidimus disp. præc. quæst. 1. art. 1. agens æquivocum potest agere in simile intendendo effectum, quem reperit productum, ut de gravibus intendentibus impulsum, de vino, pipere, & hujusmodi ibi ostendimus, at si v. g. vinum potens producere calorem ut unum applicetur subjecto calido ut quatuor, vel grave productivum impulsus ut unum addatur alicui trutinæ, in qua sit causatus impulsus ut tria ab alio graviori, tam calor, quàm impulsus intendetur, ergo novus iste gradus non est alterius rationis ab aliis gradibus præexistentibus, & majoris perfectionis, aliter excederet virtutem agentis. Quod ait Hurt. in gravibus hoc evenire, quia quodlibet imprimit proprium impulsum, pluribus autem impulsibus minus resistitur, quam uni; confirmat nostram sent. quod scilicet intendatur impulsus per additionem novi gradus omninò similis, & inæqualis. Confir. in actione reflexa, qua ab eodem agente intenditur qualitas in medio producta, ut vidimus disp. præc. q. 2. intensio enim hæc fit, quando agens nequit directè ulterius protendere suam actionem ob impediens obstaculum, tunc agit reflexè eadem actione, qua ageret in remotiori parte, si non adesset impedimentum; constat autem, quod non ageret directè nisi producendo remissiorem qualitatem, ergo si reflexè agit, eandem qualitatem producet, ergo qualitas precedentes intendetur per additionem remissioris qualitatis, quare non est necesse gradum supervenientem, & intendentem esse priori perfectiorem.

40 Secundò prob. concl. in qualitatibus specialiter contrariis, & univocè agentibus; si enim calido ut octo applicaretur frigidum ut unum, hoc frigidum agendo in calorem, inquiunt adversarii, corrumpet octavum gradum caloris introducendo primum gradum frigoris, sed hoc est falsum, quia data hac sent. gradus octavus multum excederet in perfectione primum gradum, & si qualitas esset magis resistitiva, quàm activa, ut est siccitas, certè octavus gradus ita resisteret, ut non posset à primo gradu destrui; imò si potest primus gradus corrumpere octavum perfectissimum, cur etiam reliquos gradus non destruit, qui sunt imperfectiores? maximè quia oppositio provenit ex naturis qualitatum, non ex gradibus, ut diximus disp. 1. q. 5. hæc potest assignari ratio, cur potius primus gradus frigoris habeat specialem oppositionem cum octavo, illumque destruat, & non cum primo, cui adæquatè repugnat tanquam imperfectissimus imperfectissimo, nec cum aliis gradibus, qui etiam habent eandem rationem specificam. Vis hujus argumenti magis percipietur, si advertatur excessus octavi gradus supra primum data hac opinione; nam si gradus subsequens contineat semper in perfectione præcedentem, saltem dupla proportione illum excederet, unde secundus gradus contineret eminenter duas perfectiones primi, tertius, quia contineret in duplo secundum, haberet eminenter quatuor perfectiones primi, & sic deinceps usque ad octavum, qui excederet primum secundùm centum viginti octo perfectiones similes perfectioni primi gradus; & cali-

dum ut octo agens secundum omnes gradus, ageret secundum bis centum quinquaginta quinque perfectiones similes perfectioni primi gradus; si ergo talis est excessus octavi gradus supra primum, non videtur quomodo possit destrui à primo.

41 Tertiò, quia quærimus de istis gradibus, an quilibet consset ex partibus similibus, & ejusdem rationis, an verò ex partibus dissimilibus, & diversæ rationis, itaut qualibet parte unius gradus accepta, in illa includantur partes in infinitum remissiores, quarum quælibet est alterius rationis; si primum, tunc gradus non erit simplex, & indivisibilis, & intensio constabit ex partibus similibus; ergo idem dici poterit de omnibus gradibus, si secundum, quod ab Hurtad. admittitur, tunc gradus non erit, nisi aggregatum quoddam ex illis partibus, quarum quælibet esset intensivè indivisibilis, ergo sicut si darentur innnita puncta, non efficerent aliquam extensionem, nec possent continuari extensivè ad invicem, neque possent motu extensivo, & continuo acquiri, & hoc quia sunt indivisibilia partibus carentia, ita erit dicendum de istis gradibus indivisibilibus intensivè, quod non possent efficere latitudinem intensivam continuam, in continuo enim dantur partes divisibiles continuatæ per indivisibilia, ac secundum hanc sententem non possent assignari istæ partes divisibiles, & indivisibilia continuativa, quia daretur indivisibile indivisibilis, accipiatur enim ultimum, quod acquiritur in instanti terminativo motus, erit quid perfectissimum continens eminenter perfectiones præcedentium, ergo non se habebit ut indivisibile terminativum, sed ut pars principalis hujus intensionis, indivisibile enim non auget rem, cui advenit: eodem modo se habebunt reliquæ partes, quamvis non sit assignabilis prima; si ergo erit congeries indivisibilium, certè non poterunt motu continuo acquiri, & successivo; in tempore enim neque unum indivisibile, neque infinita, si darentur simul unita, possunt acquiri, sed solum in instanti sunt acquisibilia, ut dicebamus qu. præced. contra Capr. in 1. art. & contra Gotfr. in 2. art. Nec Vulpes est philosophicè, & scoticè locutus, dum loc. cit. negat alterationem in habitibus spiritualibus habere rationem motus. Nam alteratio non solum est ad qualitatem extensivam, sed etiam intensivam, & pluries Scot. loc. cit. hanc intensionem appellavit motum; quamvis non sit motus successivus ex omni capite, nec ad generationem inserviens, ut diximus disp. 15. Physic. q. 5. præterquam quod difficultas est communis omnibus qualitatibus, sive materialibus, sive spiritualibus, nam loquimur de intensione, quæ in ambabus reperitur. Istæ rationes universaliter probant de intensione cujuscunque qualitatis, & magis patebit nostra sentent. ex solutione objectionum.

Solvuntur Objectiones.

42 In contrar. obiic. 1. si qualitas intenderetur per gradus homogeneos, sequeretur agens remissum posse intendere subjectum intensius, quod repugnat experientiæ, seq. prob. ponatur calidum ut unum applicatum calido ut duo, tunc poterit in illud producere calorem ut unum, quia habet talem virtutem, & subjectum est capax, ergo efficaciter calidum ut tria. Neque dicas simile non posse agere in simile. Tum quia causa tunc operatur, inquit Hurtad. quando est defectus, vel potentiæ activæ, vel passivæ, vel applicationis, vel ex repugnantia formæ producendæ cum forma producta in subjecto, in casu nullum istorum adest, ut patet; recurrere autem ad similitudinem agentis, & passi est id, quod quæritur, nam sicut calidum ut unum potest ex se producere calorem ut unum, subjectum potest recipere duos calores ut unum sunt per nos compossibiles, cur igitur nequit simile agere in simile? cujus ratio rectè assignabitur, si dicatur, hoc ideò esse, quia secundus gradus caloris est perfectior primo, nec continetur in virtute calidi ut unum. Tum 2. finis caloris est disponere ad ignem, non solum reddere subjectum simile, ergo etiam si agens reddit passum sibi simile, non per hoc cessabit ipsius actio, quia datur adhuc ulterior finis. Tum 3. si calidum ut unum efficeret calidum ut tria, tantum obest, quod reddat passum sibi dissimile, quin potius similius reddet, ergo deberet suam actionem continuare, antec. prob. qui plures habet cum alio similitudines, est illi similior, sed calidum ut tria habet plures rationes similitudinis respectu calidi ut unum, quia tres gradus fundant tres similitudines, ergo &c. Tum 4. dissimilitudo in numero maximè intenditur ab agente naturali, quia ex hac dissimilitudine crescit similitudo in essentia, & species conservatur, unde ex hoc, quod agens produxit calorem ut unum in aliquo subjecto, non idcircò quiescit agere, sed quærit extensivè multiplicare in diversis subjectis, ergo licet in uno subjecto produxerit calorem ut unum, adhuc deberet agere intendendo, quia ex hac dissimilitudine sequitur similitudo in essentia, & conservatio speciei. Tum 5. ex Coninch. agens naturale agendo non tam intendit assimilare sibi passum, quam seipsum per actionem non communicare, ergo quia calidum ut duo est adhuc capax caloris ut unum producibilis à calido ut unum, si illi applicetur, poterit per actionem seipsum communicare, quamvis inveniat in calido, ut duo formam similem. Tum 6. ex Aref. non posset reddi ratio, cur unum agens æquivocum sit virtualiter v.g. calidum ut duo & non ut sex, si enim potest producere in tribus subjectis sex gradus caloris, cur non etiam in eodem subjecto? si dicas requiri majorem virtutem intensivam ad producendos simul sex gradus in eodem subjecto; jam admittitur dissimilitudo graduum. Tum 7. ex eodem, ignis in se calidus ut octo in aliqua parte sphæræ solum producit sex gradus caloris propter distantiam, ergo si gradus sunt ejusdem rationis, poterit simul octo gradus producere, quia habet talem virtutem, aliter si requireretur major virtus, argumento erit gradus esse etherogeneos. Tum 8. calidum ut quatuor applicatum alteri calido ut 4. agit in illud, non tamen intendit, ergo hoc erit, quia intensio fit per gradus perfectiores, antec. patet quia conservat illud, conservatio autem est actio, ergo si agit in illud producit calorem, & tamen quamvis addatur continuè calor, non intenditur, eo quia intensio requirit calorem alterius rationis. Neq; dicas conservationem hanc solum esse defensionem à contrario, non actionem. Non valet, quia & si nullum adsit contrarium, adhuc calor in externo subjecto deficiet, ergo indiget conservatione intrinseca; item cum ignis conservat aquam calidam ab aere frigido ambiente, conservat per actionem receptam in aqua, non in aere. Tandem nunquam requiritur ad operandum conditio aliqua, de cujus necessitate non possit reddi ratio à priori, modò requiratur hæc dissimilitudo, nequit assignari aliqua ratio à priori, cum in agentibus æquivocis non requiratur, ergo, &c.

43. Resp. neg. seq. cum probat. ex dictis disp. præc. qu. 1. art. 1. quia scilicet simile nequit agere in simile actione univoca. Ad 1. impugnat. hujus respon. dicimus causam etiam non operari propter similitudinem passi, neque hoc est petere principium, quamvis enim non habeamus rationem à priori, sufficit ratio à posteriori, quam loc. cit. assignavimus: nec ratio ab Hurtad. assignata est sufficiens, nam oppositum experimur in agentibus æquivocis; quapropter si nobis bellum ingerunt cum agentibus univocis, non minus nos possumus illos urgere cum agentibus æquivocis. Ad 2. falsum est calorem, ut est causa principalis, & primariò intendere productionem ignis, sed solum productionem caloris, secundariò tamen, & ut causa instrumentalis etiam disponit ad formam ignis, sed pro viribus, quia scilicet non quilibet calor est sufficiens dispositio ad formam ignis, ideò non quilibet sufficienter disponit, & perfectè, qualis est remissius, quare neg. conseq. quod debeat calor remissus ulterius agere, postquam assimilavit sibi passum, quia non est instrumentum sufficiens, & perfectum. Ad 3. si valeret, concluderet etiam numerum, quò major esset, eò similiorem esse cum unitate, quia plures contineret rationes similitudinis, ulnam esse magis æqualem palmo, quam sit alius palmus, quia haberet in se octo palmos, & rationes fundandi plures æqualitates; ideò neg. antec. ad probat. neg. min. quia licèt tres gradus divisim sumpti assimilentur calori ut unum, non tamen conjunctim accepti, arguere autem à divisis ad conjuncta est fallacia accidentis, ut diximus par. 2. instit. log. tract. 3. c. 3. fic duo, & tria fundant rationes paritatis, & imparitatis, non tamen quinque licet sint duo, & tria. Ad 4. non valet paritas de multiplicatione extensiva, & intensiva, ratio est, quia multiplicatio extensiva præsupponit dissimilitudinem inter agens, & passum, non autem multiplicatio intensiva, & hæc dissimilitudo est necessaria ad actionem, quamvis non habeamus rationem à priori. Ad 5. urget illos asserentes rationem illam, cur simile non agat in simile, eo quia intendit assimilare sibi passum, esse convincentem, & quasi à priori, quia est per causam finalem; at jam ostendimus disp. præc citat. non concludere; idcirco dicimus agens univocum intendere agendo sui ipsius communicationem, dummodo non reperiat in passo effectum similem; cur autem hoc exposcat, recurrendum erit ad naturam agentis, sufficit nobis ratio à posteriori.

44 Ad 6. valet contra ipsum Aref. nam sustinet qualitates non habentes contrarium intendi per gradus homogeneos, ut est lumen, & tamen videmus non omnia lucida æquale lumen producere, sed quædam majus, quædam minus, quia non habent eandem activam virtutem; idem dicimus de calidis virtualiter, quod habeant determinatam virtutem activam, ut non possint ulterius agere postquam produxerunt gradus illos, quos virtualiter continent, quamvis adhuc in aliud subjectum possint agere; neque ex hoc, quod major virtus intensiva requiritur ad producendum sex gradus caloris in eodem subjecto, debet inferri gradus esse ætherogeneos; aliter, quia major virtus requiritur ad producendum sex gradus luminis in eodem subjecto quam duo tantum, jam gradus luminis essent ætherogenei contra ipsum; solum inferri potest gradus illos constituere qualitatem perfectiorem, ut dicemus. Ad 7. etiam retorqueri potest de luminoso producente in parte aliqua sphæræ distante lumen remissus, quamvis in se haberet vim producendi lumen intensius in parte propinquiori, ideo dicimus ignem respectu illius partis non habere virtutem producendi octo gradus caloris, quia agens agit uniformiter difformiter. Ad 8. ex dictis disp. 7. Physic. q. 2. conservationem illam non esse veram actionem, sed solum defensionem à contrario, seu impedimentum actionis contrarii; & ad 1. improbat. dicimus calorem in alieno subjecto satis habere contrarium, dum subjectum quærit ad pristinum statum redire: ad 2. in illo casu calidum non agere in aquam, sed potius cum aqua integrare unum agens totale, quod agat in aerem ambientem, illique resistat; verum est tamen, quod si contrario remitteretur, poterit deinde (dummodo magis applicetur) calorem illum per veram actionem restaurare, nec ob id motibus contrariis simul moveretur, sed successivè. Ad 9. neg. assumptum, nam etiam tanta, vel tanta approximatio est conditio ad agendum, & tamen quod hæc determinata requiratur, nequit alia ratio assignari, nisi natura agentis cognita experimento.

45 Secundò qualitas intensa ut octo est perfectior, quàm extensa ut octo, quia perfectius agit, & disponit; sed si gradus essent ejusdem rationis, non esset perfectior, ergo, &c. minor prob. quia perfectio, quam debet habere qualitas intensa ut octo, debet illi competere ratione propriæ entitatis, non ab alio extrinseco, sed si entitas unius esset similis entitati alterius solum different in ordine ad subjectum, qui ordo est extrinsecus, ergo non esset perfectior. Tum 2. quia si esset unio

unio perfectior, jam admittemus etherogeneitatem in unione, si non in qualitatem. Tum 3. Deus, & creatura licet faciant majorem perfectionem extensivam, quia sunt duo entia perfecta, quàm Deus solus, non tamen intensivam, quia creatura supra Deum non addit majorem perfectionem, ergo ad intensionem, & majorem perfectionem non sufficit additio similis perfectionis, sed requiritur major. Tum 4. si tres Beati videret Deum, quàm illi, & tamen illi tres haberent sex gradus perfectionis, imò si tres illæ visiones essent in uno solo, adhuc non esset iste beatior, quia repræsentarent ficut prius, ergo ad majorem perfectionem qualitatis non sufficit multiplicatio, & additio similium graduum: idem ostenditur de vidente lapidem duplici visione, scilicet in se, & in speculo, nam iste non perfectius videret lapidem, quàm si unam tantum haberet visionem & de audiente voces in seipsis, & in echone, ergo ad majorem perfectionem non sufficit habere duas similes formas.

46 Resp. neg. min. Ad 1. prob. negamus majorem perfectionem qualitatis intensæ provenire ex inæquali, & dissimili perfectione entitativa, siquidem ex sola majori, & perfectiori unione partium inter se & cum subjecto provenit; partes enim qualitatis intensæ sunt in eadem parte subjecti, & ad invicem compenetratæ, ubi partes extensæ solum in indivisibili uniuntur: ex qua majori unione ad invicem sequitur quædam perfectio in qualitate tum ad agendum, tum ad resistendum, virtus enim unita fortior. Pulchrum exemplum adducit Arriag. si enim decem homines haberent singuli centum florenos, alius verò illos mille florenos simul acquireret, certè illi florenì secundùm entitatem essent iidem, constituerent tamen hominem illum ditiorem, quam fuerint illi decem, propter possessionem magis unitam, ubi prius erat dispersa, nec aliam perfectionem debemus agnoscere in intensione qualitatis. Ad 2. valet contra ponentes unionem esse modum quendam absolutum variabilem ad variationem qualitatis; nos verò ponimus esse simplicem relationem, quæ dicitur perfectior, & intensior propter additionem plurium partium qualitatis in eodem subjecto. Ad 3. neg. paritatem, quia Deus solus vel formaliter, vel eminenter continet omnem perfectionem creaturæ, ideò ex Deo, & creatura non fit perfectius intensivè, at unus gradus non continet perfectionem alterius gradus; imò rectè retorquet Arriag. gradus enim octavus per ipsos est perfectior, quam quilibet alius inferior, quod tamen cum illis intensiorem constituit qualitatem, quam si solus octavus esset, & tamen alii gradus sunt imperfectiores, ergo si fit intensio per additionem gradus imperfectioris, multo magis per additionem æqualis. Ad 4. per idem si enim ex illis visionibus fieret una visio, tunc perfectius videtur Deus, sicut perfectius videtur objectum ambobus oculis, quam uno tantum; si verò remanerent distinctæ numero, & in unum actum non coirent, propter peculiarem forsan rationem actuum vitalum, & specierum, de quo suo loco, nil contra nos, quia loquimur de gradibus integrantibus unam qualitatem intensam.

47 Tertiò ex Coninch. fit in uno loco corpus calidum ut octo, in alio loco Deus ponat penetrativè octo corpora calida ut unum, vel isti octo gradus sunt ejusdem perfectionis, & activitatis, ac illi, itaut possint calorem ut octo producere; vel non, sed solum calorem ut unum intensivè producant; si primum, ergo ad intensionem non requireretur unio in eodem subjecto, quod est falsum; si secundum, auferat Deus ab illis caloribus utrumque subjectum relinquendo illos in proprio esse; tunc quæritur, an posteriores calores possint producere calorem ut octo, an solum ut unum; si primum, ergo per solam amotionem subjecti calores illi evaderent activiores, & perfectiores, quod est falsum; si 2. debet assignari disparitas, cur priores possint producere calorem ut octo, non posteriores, non enim apparet, quæ possit esse, cum eodem modo se habeant, ergo dicendum hos gradus esse inæquales. Tum 2. sequeretur, quod si Deus in eodem subjecto poneret duas quantitates penetratas, quantitatem intensiorem resultare, quod est falsum, quia quantitas non suscipit magis, & minus.

Resp. posteriores gradus caloris, nec in illis subjectis, nec ab illis separatos constituere calorem intensum ut octo, sed esse octo gradus distitos inter se, unusque gradus caloris productivos licet citius, & velocius; ratio est, quia ad intensionem non sufficit penetratio localis, aliter si duo ignes essent simul compenetrati, non solum fieret calor unus, ut sexdecim, sed etiam ignis perfectior, sed requiritur quædam compenetratio partium qualitatis inter se, ut quilibet gradus cum quocumque alio simul unitus, & compenetratus existat, ut evenit in calido ut octo, gradus enim isti non solum in eodem loco reperiuntur, sed in eodem subjecto, & ad invicem conjuncti existunt, quod non convenit inter illis gradibus etiam ab illis octo corporibus separatis, solum enim dicerent unionem ad locum, non inter se. Ad 2. neg. paritas, suscipere enim magis, & minus soli qualitati convenit, non quantitati, hæc enim est radix extensionis localis, itaut impenetrabilitas aptitudinalis in ordine ad locum est positio circumscribens essentiam quantitatis, quare, si duæ quantitates existerent in eodem subjecto, non facerent quantitatem unam perfectiorem, quia non sunt natæ ad invicem compenetrari, & quælibet ab intrinseco peteret extreitatem partium impenetrabilem; at qualitas indifferens est ad extensionem, & intensionem, imò principalius convenit illi intensio, quàm extensio; ita colligitur ex dictis in log. disp. 7. quæst. 2. & 3. disp. 9. Phys. quæst. 1. & dicemus infra disp. 5. qu. 5. art. 2.

Dices, etiam partes extensivæ qualitatis petunt esse in diversis subjecti partibus, & extendi in loco, & tamen secundum nos si unirentur in eadem parte subjecti, efficerent qualitatem intensiorem, ergo licet partes quantitatis petant extensionem localem, si tamen essent in eodem subjecto, deberent constituere perfectiorem, & intensiorem quantitatem; antec. probat. partes qualitatis ut extensivæ reduplicativè petunt extreitatem impenetrabilem, eo ipso enim quod sunt extensivæ, una excludit aliam, quia si non se excluderent, non essent extensivæ, sed intensivæ. Resp. neg. paritatem, quia qualitas ex propria natura est indifferens ad intensionem, & extensionem, ad diffusibilitatem, & congregabilitatem, ideoque quamvis partes extensivæ nequeant esse intensivæ, reduplicativè loquendo, non tamen specificativè, & absolutè, sicut repugnat homini nigro ut sic disgregare visum, non tamen secundum se considerato, at quantitati ex propria natura convenit divisibilitas, & extreitas localis aptitudinalis, ideoque nunquam partes ipsius ita ad invicem possunt uniri, ut unam perfectiorem integrent quantitatem.

48 Quartò stante nostra sentent. sequeretur nullum gradum esse primum, vel secundum, aut octavum, quod est falsum, quia diversi gradus constituentes aliquod totum necessariò dicunt certum ordinem inter se; seq. probat. à simili, si gradus, inquit Coninch. quibus ad locum superiorem est ascendendum (à quibus denominatio graduum intensionis sumpta est) ita collocarentur, ut unus in ordine ad locum, & ascensum non superaret alium, non constituerent veros gradus, nec unus posset dici primus, alter secundus, ergo cum per gradus intensionis veluti ascendatur ad majorem perfectionem, si unus non superaret alium in perfectione, non essent veri gradus, nec perveniretur ad majorem perfectionem. Neque dicas partem priorem perfici à posteriori; quia per posteriorem prior non elevatur ad esse perfectius, sicut si secundus gradus in ascensu non esset elevatior, & eminentior quoad locum, non diceretur secundus. Solùm posset reperiri ordo temporis, sed hic est prorsus accidentalis, & solum facit unum aggregatione; & quando qualitas in instanti producitur, non adest talis ordo. Tum 2. qualitates contrariæ ita se habent, quod secundum certos quosdam gradus sunt incompossibiles, secundum quosdam verò compossibiles, sed per primum gradum caloris expellitur solum octavus gradus frigoris, non alii, ergo signum est octavum gradum esse alterius rationis ab aliis, nam si essent homogenei, æqualiter omnibus opponeretur; cum unus non ponat diversum effectum formalem ab alio; imò cum omnes gradus sint æquè approximati agenti contrario, quia unus non esset extra alium, certè non esset major ratio, cur potius in unum agat, quam ad alium, recurrere autem ad Deum determinantem, est voluntariè dictum. Tum 3. posset hæc intensio infinitum procedere naturaliter, quod est falsum, seq. prob. quia ut arguit Arist. 4. Phys. 53. si duo corpora possunt esse in eodem loco, ergo infinita, pariformiter si duo gradus ejusdem rationis possunt esse simul, ergo etiam infiniti. Tum 4. sequeretur intensionem esse accidentariam quali tati, sicut extensionem, quod est falsum.

49 Resp. ex dicendis qu. seq. concedendo sequelam, divisio enim in gradus est arbitraria, sicut ulna voluntariè in octo partes dividitur, quare negamus falsitatem sequ. ad probat. dicimus sufficere, quod servent inter se ordinem, & unionem continuitatis, sicut unum continuitate solum constituunt; attamen quia probatio sequelæ potest confici contra nostram sentent. Idcirco dicimus ad assumptum, quod eo modo debet ascendi, quomodo est terminus ad quem talis ascensus, itaut si est ascensus secundum perfectionem essentialem, semper debet addi novus gradus essentialis, si secundum perfectionem intensivam, addi debet novus gradus intensivus, si secundum extensivam, novus extensivus; unde ex hoc non adhuc infertur, quod novus gradus intensius debeat esse alterius rationis, sed sufficit quod forma novo gradu perficiatur intensiva perfectione, quæ consistit in hoc, quod plures partes simul reperiantur in eodem subjecto, ex qua unione resultat major activitas, & fortitudo in forma, quia virtus unita fortior; sicut in exemplo allato de gradibus in ascensu ad locum altiorem, qua est ascensus extensivus, sufficit, quod gradus illi differant in extensione, non tamen requiritur, quod sint alterius rationis. Ad 2. patet ex disp. 1. qu. 5. quo pacto, & qua ratione contraria se compatiuntur, & expellunt ab eodem subjecto & sufius diximus in log. disp. 9. qu. 1. art. 1. explicando definitionem contrariorum; quia scilicet quamvis omnes gradus habeant aptitudinem ad se expellendum ab eodem subjecto, impediuntur tamen à capacitate subjecti ad octo gradus qualitatum contrariarum. Cur autem potius in hunc gradum agat contrarium, & destruat, & non in alium; dicimus hoc à Deo determinari, cujus est causas secundas determinare ad agendum ex dictis disp. 8. Physic. quæst. 2. art. 3. neque hoc est voluntarie dictum, sed potius rationabiliter, sicut universaliter etiam adversarii in casibus similibus faciunt. Ad 3. potest retorqueri etiam de gradibus ætherogeneis, si enim plures gradus diverfæ rationis possunt esse simul, etiam infiniti, & contra Aref. retorqueri potest in impulsu, & lumine; quare negat. sequ. naturaliter loquendo, quia potentiæ activæ naturales sunt terminatæ ex difput. præced. quæst. ultim. authoritas Aristotel. non urget, valet enim in his, in quibus universaliter quælibet pluralitas naturaliter repugnat, qualis est penetratio localis duorum corporum, tam enim repugnat duo corpora esse in eodem loco, quàm centum mille, &c. cum hoc tamen stat, quod in aliquid una pluralitas repugnat, non altera, ut Petrus potest ferre decem pondera ut unum, non tamen duodecim, sic possunt ab agente octo gradus qualitatis produci, non tamen decem, viginti, &c. Ad 4. magis convenire qualitati intensionem, quam extensionem ob rationes allatas.

50 Se-

50 Secundò sit subjectum palmare calidum ut unum, si Deus à medietate auferret calorem, & in alia medietate reponeret, in isia esset calor ut duo, & si reduceret totum calorem ad millesimam partem, fieret calor ut mille, & sic in infinitum; imò si reduceret totum calorem ad punctum, calor erit actu infinitè intensus. Tum 2. ex Scot. 4. distinct. 10. quæst. 2. P. si duo agentia totalia applicentur eidem passo, si entitas effectus est indivisibilis, generarent eo modo efficiendi, quo neuter illorum posset esse causa totalis effectus; si verò entitas est divisibilis, producerent effectum perfectiorem, & exemplificat de calore, ergo secundum Scotum falsum est, quod hucusque diximus, duo calida ut unum v. g. non producere nisi calorem ut unum. Tum 3. si intensio solum esset aggregatio quædam partium similarium, quæ etiam possent extendi, si adinvicem discontinuarentur, & in diversis ponerentur subjectis, evaderent extensæ, sequeretur, nullam qualitatem esse spiritualem, quia quælibet posset extendi, per hoc enim spirituale à materiali differt, quod hoc est entitative divisibile, illud prorsus indivisibile, ergo si partes intensæ possunt fieri extensæ; omnis qualitas spiritualis posset materialis evadere, quod implicat.

Resp. primum arg. urgere etiam adversarios, quia saltem primus gradus posset ad punctum reduci, quod esset tunc infinitè calidum ut unum. Quapropter Jacob de Foroliv. tr. de intens. & remiss. versùs finem concedit ultimam seq. quod calor ille infinitus esset. Rectius Averfa concedit, quod in infinitum intendi posset illa qualitas, sicut sub aliqua latitudine Deus auferret aliquam partem, & apponeret versus longitudinem, quantitas illa hoc modo posset in infinitum syncathegorematicè elongari; ita in casu, quicquid enim aufertur de extensione additur intensioni, sicut autem numquam quantitas fiet infinitè cathegorematicè longa, sic neque qualitas posset evadere actu infinitè intensa, quia sicut non posset dividere totam latitudinem, quin adhuc alia remaneat dividenda, sic neque posset totam extensionem ad intensionem reducere. Ad 2. efficerent effectum perfectiorem non se ipsis sed illo, quem quodlibet seorsim produceret, semper enim calidum agit uniformiter difformiter, & ideò producit effectum seipso imperfectiorem; at cum simul applicantur, quia moles agentis juvat ad extensius, & citius operandum ex dictis disp. præced. quæst. 1. articul. 1. idcircò producerent calorem intensiorem, qui tamen non excederet propriam intensionem singulorum Ad 3. patebit in seq. quæst. non enim omnes partes intensivæ possunt extensivæ fieri, sed illæ, quæ extensivè quoque sunt divisibiles, atque prorsus indivisibiles sunt extensivè, non possunt extendi, ideoque qualitates spirituales, quia in subjecto extensio non fundantur, sunt extensivè indivisibiles; & consequenter repugnat, quod divisibilitatem recipiant extensivam.

QUÆSTIO IV.

Ubi complete explicatur tota compositio intensionis, & extensionis qualitatis.

51 IN qualibet continui compositione duo reperiuntur, scilicet partes, & indivisibilia continuativa, & terminativa ex dictis disp. 9. Physicor. ut igitur totam compositionem qualitatis explicemus, hæc duo declarare oportet, partes, & indivisibilia, tam in intensione, quàm in extensione.

Quoad partes intensivas ex hucusque dictis faciliter respondetur; cum enim intensio fiat per realem additionem novæ qualitatis ejusdem rationis cum præexistenti, & in eadem subjecti parte, dicendum, qualitatem intensivam esse quoddam continuum homogeneum, & similare ex partibus constans homogeneis, non indivisibilibus; sed in infinitum divisibilibus (supponimus enim rem quamlibet continuam, sive substantia sit, sive qualitas, habere partes entitativas independenter à quantitate, ex dictis disput. 9. Physicor. quæst. 1.) aliter nunquam posset subjectum continuè alterari intensivè, quod esse falsum ostendemus quæst. sequ. sicut extensio qualitatis fit per realem acquisitionem novæ qualitatis ejusdem rationis cum præexistenti, constituentis cum illa unum continuum integrale homogeneum; & quia magnam similitudinem habent ista duo continua intensionis, & extensionis, ideò claritatis gratiâ continuum qualitatis extensum ex partibus componi dicitur, intensum verò ex gradibus, qui revera sunt partes integrantes, & componentes qualitatem intensivam.

52 Gradus autem est duplex, ex Canon. 5. Phys. q. 3. artic. 1. alius est gradus essentiæ, & hic est, quo ens quodlibet determinatur, & limitatur ad certum genus, & certam speciem secundùm suam essentiam, ut vivens, animalitas, sensitivum, rationale in homine, alii sunt gradus perfectionum ejusdem speciei unitivè contentarum in uno, & de istis loquimur, qui non diversificant speciem essentialiter, cùm sint portiones ejusdem specificæ formæ. Dicitur autem gradus à gradior graderis, quasi gressus, sicut enim per gressus itur de uno loco ad alium, ita etiam quodammodo per istos gradus, & portiones perfectionales nobile graditur ab una perfectione in aliam in sensu explicato. Definitur autem à Canon. citat. quod sit *portio perfectionalis forma specifica extra ejus conceptum quidditativum, sed ipsam specificam formam includens in suo conceptu; inclusa tamen intra conceptum individui wagi wagò, determinati determinate.* Dicitur *portio perfectionalis forma specifica*, quia sicut quantitas habet compositionem essentialem ex genere, & differentia, & integralem ex partibus, quarum quælibet includit essentiam quantitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur essentia in alia parte propter suam illimitationem, ita qualitas habet suam compositionem ex partibus essentialibus genere, & differentia, & habet suas perfectionales portiones integrantes, quarum quælibet includit essentiam qualitatis, non tamen totaliter, quia etiam includitur in alia portione, hoc tamen interest inter quantitatem, & qualitatem, quod quælibet quantitas est ejusdem perfectionis cum alia quantitate, quia non suscipit magis, & minus, non sic qualitas, nam ista intensio non attenditur quoad diversas partes subjecti, sed quo ad eandem. Dicitur *extra conceptum quidditativum forma*, quia quidditas abstrahit ab individuis; Dicitur *includens formam in suo conceptu*, quia species est de essentia individui. Dicitur tandem *inclusa tamen*, &c. quia conceptus individui non solum dicit speciem, sed etiam differentiam individualem, si individuum est vagum, differentiam individualem vagam, si determinatum, & signatum, differentiam individualem determinatam, & signatam includit.

53 Cùm igitur quælibet qualitas habeat istos gradus, & istam latitudinem intensivam divisibilem in infinitas partes ad modum quantitatis, Philosophi ad majorem claritatem diviserunt totam istam latitudinem ab agente naturali producibilem in octo gradus, quæ divisio non est in partes proportionales, sed aliquotas, æquales, & non communicantes, unde poterant in decem, vel viginti secare partes, & gradus, sicut, cùm ulna dividitur in octo palmos æquales, est divisio arbitraria, cum possit in plures partes æquales dividi, finitas tamen, quando ergo acquiritur à mobili certa pars determinata qualitatis quoad intensionem, dicitur acquiri primus gradus, & sic de cæteris, sicut cum aliquis continuè movetur per ulnam, quando acquirit certam partem determinatam, dicitur acquirere primum palmum. Ex istis verò partibus intensivis non fit una simplex qualitas sine distinctione partium, ut nec ab ipso Deo possint isti gradus separari, pro qua senten. citatur Hervæus 1. dist. 17. qu. 5. quia non solum à Deo, sed de facto naturaliter ad invicem separantur. Deinde quoad distinctionem ipsorum eodem modo est loquendum, quomodo diximus de distinctione partium quantitatis inter se disp. 9. Phys. quæst. 2. qualitas enim successivè acquiritur, & commensuratur suo modo cum partibus temporis, & tota intensio fit continuè, ut in quæstione sequen. per partes temporis; quare licut tempus non consistat ex instantibus, sed ex partibus semper divisibilibus in infinitum, ita prorsus intensio qualitatis, & qualitas ipsa; eadem enim argumenta faciunt pro quolibet continuo.

54 Non solum autem qualitas universaliter habet partes intensivas, sed quæ materialis est, & in subjecto recipitur extensò, habet quoque partes extensas entitativè; & hæc extensio hujusmodi qualitatis est ita cum intensione ejusdem connexa, ut non possit fieri extensio absque intensione; eo quia agens intendendo extendit, & extendendo intendit, quando agit in subjectum quantum contrariis qualitatibus affectum; solum dubitari posset, an agens extendendo qualitatem agat semper uniformiter difformiter, & æqualiter inæqualiter, an vero eodem modo, itaut in aliqua parte sphæræ extendat qualitatem ejusdem intensionis, sed de hoc infra.

Sed contra istam intensivam compositionem hucusque explicatam præter rationes superius adductas, adhuc arguitur primò multis authoritatibus. Prima sumitur ex 8. Metheor. 10 ubi habetur, quod formæ sunt, sicut numeri quo ad hoc, quod sicut numerus quilibet additus numero variat numerum, ita quilibet gradus in forma additus variat speciem, ergo essentiæ albedinis v. gr. non potest aliquid addi manente eadem specie. Secunda ex 10. Meth. 25. ubi Arist. ait, quod differentiæ formales mutant speciem, sed hæc differentia graduum esset differentia formalis, ergo, &c. Tertia ex c. de differ. ubi docet Porph. quod differentia formalis non recipit magis, & minus, esse enim inquit, uniuscujusque unum, & idem est, neque intensionem recipiens, neque remissionem. Quarta est authoris sex princip. forma est, inquit, simplici, & invariabili consistens essentia. Accedit ratio, quia si realitas aliqua advenit præexistenti qualitati, ergo qualitas aucta non erit in specie, quia includet aliquid accidentale naturæ specificæ, vel si erit in specie, per se nihil includet, nisi pertinens ad naturam speciei. Tum quia si forma hoc modo intenderetur, etiam separata à subjecto taliter intenderetur, ergo forma esset subjectum motus, quod est falsum.

55 Resp. Scot. 1. distinct. 17. quæst. 3. XX. primam, secundam & tertiam authoritatem intelligi debere de quidditatibus, ut quidditates sunt, & de differentiis essentialibus quarum quælibet variat unam speciem in aliam, vel de non specie facit speciem, non verò de differentiis individualibus, quæ non sunt de essentia, & quidditate rerum; gradus autem isti sunt quædam conditiones individuantes, seu plura individua licèt ad invicem continuatæ. Ad ultim. ait, quod illa propositio intelligitur secundùm sensum suæ probatæ probatur autem ab ipso, quia forma addita subjecto non facit majus secundùm molem, quàm prius fuit, sicut facit quantitas, ergo loquitur de simplicitate opposita compositioni secundùm molem, quod nil officit. Ad 1. rat. ait gradum advenientem accidentalem dici posse, si accidens pro extraneo sumatur, non enim pertinet ad quidditatem, non tamen erit accidentalis, si intelligatur de accidente per accidens conveniente subjecto, primum accidens facit cum natura unum per se, sicut quodlibet individuum est unum per se, & rectè dici potest constitutum in specie; secundum accidens facit unum per accidens, nec tale dici poterit in specie constitutum. Ad 2. negat conseq. quia moveri est aliter se habere nunc, quàm prius, quod proprium est subjecti, non formæ, & impropriè primus gradus dicitur recipere secundum, non enim inhæret illi, sed ambo inhærent subjecto, unde intensio formæ separatæ esset quædam

quædam aliter habitio, non autem quoddam aliter se habere, ut diximus disputat. 15. Physic. quæst. 1. explicando essentiam motus.

56 Secundò, vel isti gradus sunt realiter distincti à forma, vel non; si secundum, ergo eadem numero albedo non posset esse modo intensa, modo remissa, si primum, ergo quia Deus potest omne realiter distinctum separare, posset producere albedinem sine aliquo gradu. Tum 2. aut ista additio fit secundum essentiam, aut secundum existentiam, non 2. ut diximus q. 2. si primum, ergo qualitas intensa, & remissa specie differrent, quod est falsum. Tum 3. ex duobus entibus in actu non fit unum per se 7. Meth. 49. sed omnes gradus qualitatis sunt entia in actu, ergo nequeunt convenire in compositionem unius qualitatis. Tum 4. aut isti gradus se totisfaciunt unum, aut aliquod sui; non 2. quia sic potius esset extensio, quam intensio, ut patet in quantitate, si primum, ergo unus illorum corrumpetur, non enim est possibile unam realitatem per totalem, & omnimodam identitatem transire in aliam, ipsa eadem manente. Tum 5. sequeretur voluntatem hominis nullum habentem habitum producere posse ita intensam volitionem, sicut eliciit volentes habens perfectissimum habitum, quod est falsum, quia experimur in nobis quod tantò intensius operamur, quanto perfectiores habemus habitus; conseq. prob. sint duæ voluntates, quarum una habeat perfectum habitum, & eliciat volitionem toto conatu, & sit v. g. illa volitio ut sex, alia verò voluntas sine habitu eliciat volitionem ut duo, continuet istam volitionem, & addat partem parti, ergo per istam intensionem deveniet ad volitionem ut sex. Tandem si duæ formæ substantiales essent in eodem subjecto, efficerent stante nostra opinione unam formam intensiorem, quod est falsum, quia substantia non suscipit magis, & minus.

57 Resp. ad 1. quod in quolibet continuo duo considerari possunt, unum est ipsum continuum constitutum in ordine ad alias partes integrales, secundum est ipsa quidditas respectu proprii gradus, si de primo loquamur, concedimus quemlibet gradum albedinis distinctum esse realiter ab alio gradu albedinis, sicut quælibet pars æquæ realiter distinguitur ab alia parte, & hæc sine illis esse potest, si autem loquamur de secundo, sic concedimus naturam albedinis non distingui realiter ab uno gradu, sicut universaliter omnis natura specifica est realiter eadem cum individuo. Ad impugnat. neg. seq. fit enim transitus à compositione Metaphysica ex natura, & differentia individuali ad compositionem Physicam integralem, et enim adhuc quantitatis natura nequit esse sine individuali differentia, & tamen modo major, modo minor esse potest. Ad 2. fit additio secundum essentiam, & existentiam simul, ut in extensione qualitatis, & quantitatis, neg. tamen conseqn. quia non est alia specie essentia, sed numero. Ad 3. majorem esse veram de uno per se ente unitate essentiali, non de ente per se unitate integrali; ad hoc enim ut ex duobus entibus fiat unum hac unitate sufficit, ut sint per se unibilia per propria indivisibilia continuantia, in quibus unio illa fundatur, quæ indivisibilia reperiuntur in qualitate intensiva, ut dicemus. Ad 4. dicimus se totisfacere unum, quia totaliter uniuntur, nam quilibet immediatè unitur cum quodlibet, & singulæ partes unius singulis alterius. Ad impugnat. neg. totus discursus, quia non transit unus gradus in entitatem alterius, sed remanet adhuc distinctus, ut patet in unione materiæ, & formæ. Ad 5. concedimus seq. in aliquo casu, cùm enim habitus non det simpliciter operari, sed citius, & facilius, potest evenire, quod una voluntas per majorem applicationem virtutis eliciat actum æquè, vel magis intensum, quàm altera habituata; attamen si utraque eliceret toto conatu, & utraque continuaret intensionem actus, semper habituata haberet actum intensiorem; si una solum eliceret, altera eliceret & posteà intenderet, hæc posset illam excedere; improbatio procedit regulariter, quia rarò operamur toto conatu, idcircò intensius operamur cum habitu, quàm sine illo. Ad ultim. neg. sequ. ut fusius dicemus disput. 5. quæst. 5. art. 2.

58 Quoad indivisibilia qualitatis est opinio Fonsec. 8. Metheor. cap. 2. quæst. 2. sect. 3. ad 3. Vasqu. par. 2. disp. 82. numer. 27. negans prorsus indivisibilia continuativa, aut aliam unionem inter partes qualitatis; quamvis supponant mediare inter partes quantitatis (qui enim negant indivisibilia in quantitate, negant etiam in qualitate) sed Fonsec. ait partes qualitati uniri per coexistentiam in subjecto, Vasq. verò uniri seipsis.

Communis tamen omnium sent. est dari in partibus qualitatis propria indivisibilia continuativa, & terminativa, quæ admittunt in quantitate, & iisdem ferè rationibus prob. quibus prob. existentia indivisibilium quantitatis disp. 9. Phys. q. 2. art. 2. & colligi potest ex Scoto ibi cit. sed adhuc specialiter ostendi potest, quia qualitas potest acquiri per alterationem continuam tam intensivè, quàm extensivè, ut q. seq. & talis motus tempore mensuratur, aut ergo in instantibus temporis est aliquid illius motus, aut non; si 2. ergo motus non erit continuus, imò divisus esset in omnes partes, sicut si linea esset sine omnibus punctis, esset actu divisa in omnes partes, quod implicat; si primum, vel est divisibile, vel indivisibile, primum nequit esse, quia nulla pars motus successivi est in instanti, ergo secundum, ergo idem dicendum est ex parte ipsius qualitatis, nam præter quam quod eodem modo se habent tempus, motus, & continuum quoad compositionem partium, prob. adhuc, quia si per indivisibile motus acquireretur pars aliqua determinata qualitatis, & non indivisibile continuativum, jam qualitas haberet infinitas partes aliquotas, & determinatas juxtà infinitatem instantium, quod implicat. Tum quia potest dari qualitas à subjecto separata, & tamen esset continua; aliter esset secundum omnes partes divisa, ergo tunc haberet propria continuativa, ergo non uniuntur partes per coexistentiam in subjecto, ut dicebat Fonsec. & sicut qualitas ex se est compositum integrale distinctum à subjecto quanto, ita debet habere propria indivisibilia continuantia, & tandem si posset dici cum Vasq. partes qualitatis seipsis uniri, idem dici posset de quantitate.

59 Dantur igitur in qualitate indivisibilia continuativa partes ipsius; & quoniam partes qualitatis sunt duplicis generis, extensivæ, & intensivæ dari debent indivisibilia utrasq. partes continuantia. Et quidem de indivisibilibus continuantibus partes extensivas faciliter res explicatur; nam cum qualitas fit extensa in superficie corporis, continuatur per propria indivisibilia, quæ indivisibilia extensionis vocantur, eo quia continuativum extensionis extensione caret, & subjectatur in indivisionibus continuativis superficiei corporis, sicut tota albedo v. gr. in tota est superficie. Difficile autem est explicare modum continuationis partium intensivarum; optimè tamen illum declarat Ruvius tr. 3. de alter. q. 4. Hinc notat. quod cum qualitas intenditur, non solum intensio est in partibus extensionis, sed etiam in indivisibili extensionis, ideòque indivisibile illud, quod partes extensas continuat, potest habere latitudinem graduum intensionis, & quoad hoc divisibile erit, & quia intensio hujus indivisibilis ex partibus constat intensivis, hinc talis intensio propria indivisibilia habere debet, quibus partes ipsius continuentur, quæ in indivisibilia erunt tam intensionis, quàm extensionis; intensionis quidem, quia continuativum intensionis intensione caret extensionis, quia sunt continuativa intensionis rei inextensæ, scilicet indivisibilis partium extensivarum. In super quia etiam partes divisibiles secundùm extensionem intenduntur, ideò intensio, quæ reperitur in his partibus, habebit propria indivisibilia, quæ communiter per gradus explicantur, ut calor ut unum, ut duo, ut tria, vel calor ut dimidium unius gradus, &c. & sic deinceps dividendo semper quemlibet gradum secundum proportionales partes; quæ indivisibilia dicuntur intensionis tantum, quia sunt continuativa partium intensivarum, non verò extensionis, quia sunt continuativa intensionis rei extensæ, nam calor ut unum, vel ut duo in tota manu reperitur, & consequenter hoc, quod est unum, quod indivisibile dicitur intensionis extenditur ad extensionem subjecti: hinc oritur distinctio indivisibilium qualitatis, quod alia sunt indivisibilia extensionis tantum, quæ continuant partes extensivas, alia sunt indivisibilia intensionis solum, quæ continuant partes extensivè intensas, alia sunt indivisibilia intensionis, & extensionis simul, quia continuant partes intensivas rei inextensæ, illa dicuntur indivisibilia simpliciter, quia omni prorsus carent divisione, alia duo dicuntur indivisibilia secundum quid, nam prima sunt divisibilia intensivè, secunda extensivè. Istis indivisibilibus correspondet mutata esse motus alterationis quibus acquiruntur.

60 Ex his patet, quo pacto partes intensivæ qualitatis possunt fieri extensæ; non enim hoc debet intelligi de partibus intensivis inextensis, nullum enim indivisibile potest fieri divisibile divisione opposita indivisibilitati illius, ut si aliquod est indivisibile secundùm latitudinem, nequit fieri indivisibile secundum latitudinem, sed benè secundùm longitudinem, linea enim nequit fieri superficies, ergo si partes illesæ intensivæ sunt inextensæ nequeunt evadere extensæ, & consequenter quia qualitates spirituales sunt inextensæ ex propria natura, nunquam possunt extendi, quamvis sint intensivè divisibiles; at partes intensivæ, sed simul extensæ possunt de intensivis à Deo mutari in extensivas, si in diversis partibus subjecti collocarentur, sicut extensivæ politæ in parte eadem divisibili subjecti possunt fieri intensæ.

QUÆSTIO V.

An Alteratio possit successivè, & continuè fieri.

61 NON est dubium, quin qualitas aliqua tam quoad extensionem, quàm quoad intensionem in instanti acquiratur, ut patet, cùm primò producitur flamma in aere tenebroso, illud enim lumen instantaneè causatur in toto aere; sed quæritur, num quando qualitas introducitur in subjecto successivè per partes post partes, talis alteratio fiat continuè, & in tempore, an verò in diversis instantibus interpolatis per morulas, & quietem mediam, ita ut tota alteratio sit aggregatum mutationum instantanearum discretè sibi succedentium; & hoc tam in extensione, quam in intensione; quod aliis verbis quidam explicant, nam continuitatem, & successionem intensivam vocant continuitatem ex parte formæ, extensivam autem appellant continuitatem ex parte subjecti; loquimur autem præcipuè de alteratione, quæ fit in subjecto extensò, nam de illa, quæ fit in indivisibilibus subjecti, loquemur in solutione arg.

Prima opinio est quorundam Thomist. ut Capreol. p. d. 15. qu. 2. art. 2. Soncin. 8. Met. qu. 22. Javel. & Ferrar. 8. Phys. qu. 8. Zanar. qu. 9. & aliorum asserentium alterationem tam intensivam, quàm extensivam nullo modo esse continuam in toto tempore, quo produci apparet qualitas, sed fieri interruptè per quædam minima qualitatis, ut dum ignis applicatur ligno, per aliquod tempus disponit minimam quandam partem subjecti, & in instanti terminativo illius temporis simul absque successione introducit minimum caloris, deinde aliam minimam partem disponit, & in instanti terminativo aliud introducit minimum caloris, & sic deinceps